

Eesti Rahvusraamatukogu

majandusaasta aruanne

01.01.2023 - 31.12.2023

Registrikood:	74000139
Aadress:	Tõnismägi 2 15189 Tallinn
Telefon (info):	372 630 7100
Elektronpost:	info@rara.ee
Kodulehekülg:	www.rara.ee
Peadirektor:	Martin Öövel
Audiitor:	KPMG Baltics OÜ

SISUKORD

Tegevusaruanne.....	4
1. Aasta lühiülevaade	4
2. Rahvusraamatukogu (RaRa) hoone rekonstrueerimine.....	7
3. Raamatukoguvõrgu arendus- ja kompetentsikeskus	7
3.1. Arendused.....	8
3.2. Raamatukogude statistika.....	9
3.3. Andmehaldus.....	9
3.4. Digihumanitaaria ja uuenduslikud lahendused andmete kättesaadavaks tegemisel.....	9
3.5. Raamatukoguvõrgu täiend- ja kutsekoolitus	10
4. Raamatukogu kasutamine	10
4.1. Külastused	11
4.2. Päringutele vastamine	13
4.3. RaRa digiteenused – otsinguportaal ja DIGAR	13
5. Kogud ja säilitamine.....	14
5.1. Kogude komplekteerimine	14
5.2. Teenused kirjastajatele: säilituseksemplaride keskus ja standardnumbrite loovutamine...	15
5.3. Kataloogimine ja rahvusbibliograafia	15
5.4. Digitaalarhiiv DIGAR ja veebiarhiiv	16
5.5. Digiteerimine.....	17
5.6. Autoriõiguste tuvastamine, kogude kättesaadavuse suurendamine	17
5.7. Füüsiliste kogude säilitamine	18
6. Humanitaarraamatukogu	18
7. Parlamendiraamatukogu.....	19
8. Pimedate raamatukogu	21
9. Hoiuraamatukogu	21
10. Hariduskeskus	22
11. Digipööre, RaRa arendusportfelli ülevaade	23
12. Organisatsioon ja personal	24
13. Rahvusvaheline koostöö.....	24
Raamatupidamise aastaaruanne.....	27
Bilanss	27
Tulemiaruanne.....	28
Rahavoogude aruanne	29
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted.....	31
Lisa 2 Nõuded ja ettemaksed	35
Lisa 3 Maksud	35
Lisa 4 Materiaalne põhivara	36
Lisa 5 Immateriaalne põhivara	37
Lisa 6 Võlad ja ettemaksed	38
Lisa 7 Kasutusrent.....	38
Lisa 8 Müügitulu	39
Lisa 9 Sihtfinantseerimine.....	39
Lisa 10 Majandamiskulud	41
Lisa 11 Mitmesugused tegevuskulud	41
Lisa 12 Tööjõukulud	41

Lisa 13 Seotud osapoolte tehingud.....	42
Sõltumatu vandeaudiitori aruanne.....	43
Majandusaasta aruande allkirjad	44

Tegevusaruanne

1. Aasta lühiülevaade

- 2023. aasta oli Eesti Rahvusraamatukogule raamatukoguhooone rekonstrueerimise aasta. Riigi Kinnisvara ASi juhtimisel jätkusid ehitustööd Tõnismäe hoones. Samas valmistus terve RaRa tööpere rekonstrueerimisprojekti raames uude majja tagasikolimiseks. Jätkuvalt püsib rahastusallikate probleem, sisustuskulude viimase hinnangu alusel on kuludeks arvestatud 21 miljonit eurot.
- Hea meel on selle üle, et ka piiratud ruumide ja kogudega on RaRa kasutus püsinud üle ootuste kõrge: külastuste arv on võrreldes 2022. a-ga kasvanud üle 14% ja raamatute kojulaenus 22%.
- Kommunikatsiooni- ja turundusvaldkonna töö tulemused kajastuvad rahvusraamatukogu teenuste tulemusnäitajates. Valdkonna olulised eesmärgid on rahvusraamatukogu sisuosakondade töö võimendamine ja teenuste sobivate sihtgruppideni viimine. 2023. a tulemused näitavad, et koostöös rahvusraamatukogu teiste valdkondadega on eesmärgid saavutatud suuremas mahus kui 2022. a.
- 2023. a aprillis avasime uue veebilehe aadressiga rara.ee, mille kasutamine on tunduvalt lihtsam ning mis annab raamatukogu laiahaardelisest tegevusest ülevaate struktureeritumalt ja selgemalt. Samuti võimaldab uus veebileht luua vahelehti (maandumislehti), mille kaudu saame paremini mõõta ja jälgida erinevate kampaaniate ning teemapüstituste arvulisi tulemusi.
- Teavitustöö edukuse mõõdikuks loeme Eesti meedias ilmunud rahvusraamatukogu tegevuse kajastuste hulka ja tooni. Monitooringufirmalt Balti Meediamonitooringu Grupp (BMMG) tellitud meediaauditi tulemused näitavad, et kui 2022. a mainiti rahvusraamatukogu 1116 artiklis, saates või uudises, siis 2023. a oli mainimisi juba 1240. Märkimisväärne on tulemus juba seetõttu, et 2022. a vedasime me üleriigilist raamatukogude teema-aastat ja seetõttu suurendasid juba seda kajastanud uudised mainimiste hulka märkimisväärselt. Lisaks oli ka meid maininud artiklite emotsionaalne foon positiivsem. Kui 2022. a oli artiklite üldise positiivse fooni osakaal 52%, siis 2023. a juba 69%.
- 2021. a liitus RaRa Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi juhitud projektiga Bürokratt. Tehisintellekti tehnoloogial baseeruv rakendus pakub tulevikus 24/7 ajaraamis nii riigi kui ka erasektori digiteenuseid isikliku virtuaalse assistendi abil ja võimaldab kokku hoida töötajate aega. 2023. a lõpus liidestati teenus RaRa eestikeelse kodulehega, edaspidi on kavas liidestused MIRKO platvormi ning uue digitaalarhiivi DIGAR kasutajakeskkonnaga.
- Teenuste ja teeninduskvaliteet on püsinud väga kõrge, soovitusindeks on kasvanud üle 6% (88,35%) ja rahuloluindeks üle 5% (79,65%).
- RaRa digikogude kasutus on endiselt kõrge. Otsinguportaali ja RaRa teadusandmebaaside kasutus kasvas võrreldes 2022. a-ga üle 9%, digitaalarhiivi DIGAR ja DIGARi Eesti artiklite portaali kasutamine 3,7%.

- Kultuuriministeeriumi digipöörde projektide raames õnnestus saada rahastus DIGARi kasutajakeskkondade uuendamiseks, projekt viiakse ellu 2024. a. Jätkus digitaalarhiivi arhiveerimislahenduse juurutamine, andmete migratsioon viiakse lõpule 2024. a.
- Raamatukoguvõrgule suunatud teenuste arendus ja koostöö Kultuuriministeeriumiga raamatukogureformi elluviimisel oli teguderohke. MIRKO platvorm laienes: lisandus e-väljaannete laenutusteenus. Teenusega oli aasta lõpus liitunud 44 raamatukogu ja tehti üle 100 000 laenutuse.
- MIRKO teenus esitati Riigi Tugiteenuste Keskuse korraldatud eurotoetuste abil rahastatud projektide konkursile „Südamega tehtud eurotegu“, kus see osutus kultuurivaldkonna parimaks.
- Lõppes üleriigilise raamatukogusüsteemi detailanalüüs, mis andis olulise sisendi raamatukogude ootustele vastava süsteemi tehniliste tingimuste osas. 2024. a on kavas alustada hankeprotsessi.
- Uue ülesandena vastutab RaRa Kultuuriministeeriumi algatusel käivitunud rahvaraamatukogude kiirendi korraldamise eest, kus raamatukogudel on võimalik innovaatiliste ideede elluviimiseks saada toetust 500 000 euro ulatuses. Projektide maht kokku oli 1,425 miljonit eurot ja toetust küsiti kokku 711 000 eurot.
- Uuenduslike ideede hea näide on digihumanitaaria valdkonna tegevuste laiendamine. 2023. a avati avalikkusele RaRa digilabor eesmärgiga teha raamatukogude andmed digitaalselt paremini kättesaadavaks ja kasutatavaks, edendada andmete väärindamist, teadust ja innovatsiooni. Digilaboris saavad andmete kujul kokku kultuuripärand ja infotehnoloogia, et pakkuda uusi võimalusi nii humanitaar- ja sotsiaalteadlastele, andmeteadlastele kui ka õpilastele ja üliõpilastele.
- Raamatukoguhoidjate kutsekoolitusel lõpetas 2022/2023. a lend. Koolituse protsessid läbisid põhjaliku analüüsi ning muudatused said õppeprogrammi sisse viidud, seetõttu oli koolitus veelgi kvaliteetsem, mida kinnitab ka osalejate hinnang: soovitusindeks on 98,2%.
- Oluliselt kasvas viimasel kahel aastal hangitud välisraamatute kasutatavus (2023. a 102,1%, 2022. a 78,2%). See näitab, et hangime lugejatele vajalikke väljaandeid ning pakume kasutajaile sobivaid viise nende laenutamiseks. Uue ülesandena alustati e-väljaannete komplekteerimist MIRKO e-laenutuse teenuse pakkumiseks.
- Uuendamisel on kirjastajatele teenuseid pakkuv Kirjastajaportaali. Vastavalt planeeritud ajakavale viidi läbi hankeprotsess, arendus valmib 2024. a lõpus. Hanke võitjaks osutus OÜ Merada.
- Digitaalsete trükiste osakaal eesti väljaannetest (andmebaasi ERB alusel) kasvas aruandeaasta jooksul 20%. RaRa digiteeris üle miljoni lehekülje ja lisaks arhiveeriti Kultuuriministeeriumi eestvedamisel juhitud massdigiteerimise projekti raames 3,5 miljonit lehekülje Eesti digitaalset trükipärandit.
- 2023. a õnnestumiste hulka kuuluvad RaRa traditsioonilised üritused, mis aitavad raamatukoguteenuse ja kogud sihtrühmadeni viia: saade „Räägime raamatutest“, 50. sünnipäeva tähistavate kirjanike vestlussari, põnevikusõpru ühendav kirjandusklubi, emakeelepäeva konverents „Tunnete keel ja tehnoloogia“ ja oskuskeelepäev „Tõhus erialakeel raamatukogus“.
- Edukas oli meediapädevuse valdkonna arendamine ja koostöösuhete loomine. Toimusid „Infomüra“ arutelud, salvestasime temaatilise taskuhäälingu ning Saksamaa Liitvabariigi

saatkonna rahastamisel valmis viis noortele suunatud videot. Toimus tehisintellekti teemaline seminar ja meediapädevuse õpetamisele keskenduv konverents.

- 2023. a liitus RaRa teenustega Hoiuraamatukogu, aasta jooksul toimus teenuste ühildamine RaRa teenuste ja protsessidega.
- RaRa üheks strateegiliseks eesmärgiks on haridustegevuste laiendamine; aruandeaasta oli edukas ja sellest annab tunnistust üle 33% kasvanud osalejate arv.
- RaRa digipöörde eesmärk on pärandvara vähendamine ja kasutajasõbralike teenuste kujundamine. Aruandeaasta oli edukas, jätkusid mitmed arendused ning saime Kultuuriministeeriumi digipöörde raamistikust rahastuse uute projektide elluviimiseks: digiainese massloovutuse lahendus, DIGARi kasutajakeskkond, automaatse kataloogimise ja märksõnastamise KRATT ning raamatukogude statistika kogumise juhtimistöölaua projekt.

RaRa võtmenäitajad 2021–2023

Mõõdik	Muutus 2022 (%)	Tulemus 2023	Tulemus 2022	Tulemus 2021
Kasutajate rahulolu				
Rahuloluindeks, RaRa (%)	5,99	79,65	75,15	81,00
Soovitusindeks, RaRa (%)	6,46	88,35	82,99	89,50
Raamatukogu kasutamine				
Külastuste arv	14,25	69 095	60 475	80 907
Teavikute ringlus	0	0,2	0,2	-
Teemapäringute vastuste arv	-25,08	239	319	394
Otsinguportaali ja litsentsiandmebaaside kasutamine	9,11	329 044	301 580	238 708
Digitaalrhiivi DIGAR ja DIGARi Eesti artiklite portaali kasutamine	3,84	1 936 144	1 864 511	2 261 091
Haridustegevused ja üritused				
Haridustegevustes osalejate arv	33,38	10 385	7 786	3 772
E-programmide kasutuste arv	-4,72	186 442	195 685	24 166
Koolitusel osalenud raamatukoguhoidjate osakaal Eesti raamatukoguhoidjate koguarvust (%)	20	12	10	20
RaRa üritustel osalejate arv	-9,07	8 442	9 284	-
Digikogud				
Segmenteeritud lehekülgede osakaal digiteeritud lehekülgede mahust (%)	90	9,5	5	-
Digitaalsete trükiste osakaal eesti väljaannetest (andmebaasi ERB alusel; %)	20	30	25	22
Üleriigiline laenutusteenus MIRKO				
„Raamatud liikuma“ soovitusindeks (%)	9,48	80,28	73,33	-
„Raamatud liikuma“ rahuloluindeks (%)	5,62	70,42	66,67	-
E-väljaannete soovitusindeks (%)	-	52,87	-	-
E-väljaannete rahuloluindeks (%)	-	18,62	-	-
Laenutatud väljaannete arv	-	107 611	904	-

2. Rahvusraamatukogu (RaRa) hoone rekonstrueerimine

Rahvusraamatukogu Tõnismäe hoone rekonstrueerimine kulges ootuspäraselt. Ehitaja OÜ Ehitus5ECO andis endast parima, et püsida graafikus, kuid ehituslike konstruktsioonivigade tõttu lükkus projekti plaanitud lõpp 6–8 kuud edasi ja hoone valmib eeldatavalt 2025. a keskel.

2023. a alguses analüüsiti 2022. a läbi viidud raamatukogu ruumi teenusedisaini programmi eesmärgiga viia uued lahendused vastavusse ehituse tööprojektiga. Valmistudes kogude tagasikolimiseks Tõnismäele, tegeleti 2023. a hoidlate planeerimisega ja täpsustati kogude paigutust hoidlate kaupa.

2023. a tegevusi saab iseloomustada märksõnaga planeerimine. Analüüsiti raamatukogu toimimist rekonstrueeritud hoones ja 2024. a on kavas teenusmodelite täpsustamine. Koostati ligipääsetavuse põhimõtete ja turvakontseptsiooni alusdokumendid. Tõnismäe hoone sihtgruppide ootustest lähtudes uuendati kogude kujundamise põhimõtteid ning täiendati teeninduskoodeksit. Kaardistati teenuste pakumiseks vajalikud IT-projektid ja täpsustati eelnevalt planeeritud eelarveid.

Teenuste kujundamisel jätkati teenusedisaini metoodika alusel kasutajate kaasamist. RaRa osales EKA programmis Laetus, kus üliõpilased mõtestasid RaRa praeguseid ja tulevikuteenuseid. Kaasamistegevuste paremaks eesmärgistamiseks toimusid RaRa-s sihtgruppide ja kasutajaprofiilide (persoonade) kujundamise mõttetalgud. Toimusid eelläbirääkimised mitme partneriga, kellega koostöös on kavas hoones pakutavate teenuste ringi veelgi laiendada.

RaRa eesmärk on mitmekordistada raamatukogu külastajate arvu, sihiks on 3000 külastust päevas. Võtame eeskujuna maailma tippraamatukogudest ja kujundame raamatukogu kultuurikeskkonnaks, kus olulisel kohal on uuenduslik lähenemine haridusele ja inimkeskne avalik ruum. 2023. a lõpuks valmis RaRa kultuurikeskkonna visioon. Meie unikaalne väärtuspakkumine seisneb rikkalike kogude, kasutajasõbraliku ruumi ja sisuka ürituste programmi oskuslikus kombineerimises, kus võtmelemendiks on näitus(ed), millega fikseerime oma põhinarraatiivi ja toetame haridus- ning raamatukoguteenuseid. Uuendatud hoonest kujuneb esitluskeskus nii avaliku kui erasektori organisatsioonidele. Kultuurikeskkonna visioon määratleb täpsemalt kümme alamprojekti, mille kaudu visioon teostub. 2024. a valmib põhjalikum ülevaade ka RaRa üritus- ja konverentsikeskkonna tegevustest.

RaRa kultuurikeskkonna visioon lähtub RaRa missioonist ja visioonist ning toetub Lennart Meri 11. septembril 1993 Tõnismäe hoone avamisel lausunud sõnadele: „Täna asume me keset Gutenbergi galaktikat... Needsamad trepikäsi puud asuvad keset Gutenbergi galaktikat, mille teljeks on lõputult uuenev eesti kultuur.“ Lähtume ideest, et raamatud on inimkonna mälu ja trükikunst on meie mälu käepikendus. Hariduskorraldusele koostame püsinäituse „Gutenbergi galaktika“, mis tutvustab kirjakuultuuri- ja raamatulugu laiemalt. Näitusel on esindatud nii „käed külge“ kui digitaalne element ning ühendatud on globaalne ja kohalik vaade. Kõik näitused ja tegevused on „Gutenbergi galaktikaga“ aktiivses dialoogis või lähtuvad otseselt sellest.

3. Raamatukoguvõrgu arendus- ja kompetentsikeskus

Läbi aasta osales rahvusraamatukogu Kultuuriministeeriumi eestvedamisel rahvaraamatukogude reformi eeltegevustes. Novembris, rahvaraamatukogude nõukogu koosolekul kinnitati üleriigiliste raamatukoguteenuste arendusüksuseks rahvusraamatukogu. Teenusmodelite ja tegevuste sisu analüüs jätkub 2024. a.

Koostöö edendamiseks toimus ka traditsiooniline mäluasutuste suveseminar, mis seekord oli pühendatud digiturvalisusele ja kasutajasõbralike digilahenduste loomisele fookusega arutelul, kuidas kasutajad need lahendused üles saaksid leida ja kuidas uusi ärimudeleid kultuurivaldkonnas rakendada.

3.1. Arendused

Raamatukogude arendus- ja kompetentsikeskusena jätkati üleriigiliste teenuste arendamise, analüüsi ja teenusedisaini projektidega.

Rahvaraamatukogude kiirendi. Kultuuriministeeriumi algatusel käivitus 2023. a rahvaraamatukogude kiirendi, mille eesmärk on võimendada omavalitsuste investeeringuid raamatukogude arendusse kaasfinantseeringu ja nõustamisega. Esimeses taotlusvoorus kasutas võimalust investeeringuteks toetust küsida 32 omavalitsust 79-st. Projektide maht kokku oli 1,425 miljonit eurot ja toetust küsiti kokku 711 000 eurot.

URRAMi tarkvara parendamine ja täiustamine vastavalt kasutajate ja raamatukogude vajadustele on lõpetatud edukalt. Tulemus: iseteenindusautomaadid on teenusega liidestatud.

Üleriigiline raamatukogusüsteem. Koostöös teiste raamatukogude ja Kultuuriministeeriumiga on käivitatud tervikprojekt, mille eesmärk on liita kõigi Eesti raamatukogude kogud ühte ühisesse e-kataloogi ja võimaldada raamatukogude töötajatel kasutada seda toetavat ühtset raamatukogusüsteemi. Tervikprojekti raames viidi varem läbi analüüsid uurimaks ühtse raamatukogusüsteemi vajadust ja võimalikkust. 2023. a jõuti tervikprojekti ajakavas raamatukogusüsteemi detailanalüüsini, mille viis läbi Eesti Rahvusraamatukogu koostöös konsultatsioonifirmaga Ernst & Young Baltics. Lisaks olid töötubade, intervjuude ja aruteludega projekti kaasatud teised raamatukogud ning olemasolevate raamatukogusüsteemide (RIKS, URRAM, Sierra) esindajad. Eesmärk oli välja töötada tehnilised nõuded ja turuanalüüsi käigus selgitada välja lahendused, mille alusel on võimalik ühtset raamatukogusüsteemi 2024. a hankima hakata.

Üleriigiline laenutusteenus Minu Raamatukogu (MIRKO)

2023. a oli üleriigilise laenutusteenuse käivitamise aasta. Lisaks 2022. a loodud võimalusele laenutada raamatuid Eesti erinevatest raamatukogudest ühe platvormi kaudu lisandus 2023. a veebruaris võimalus laenutada sama teenuse kaudu e-raamatuid ja audioraamatuid. Kuna kasutasime arenduseks ESFi rahastust, olime sõltuvad kokkulepitud tähtajast; tänu paindlikule arendusele avasime keskkonna avalikkusele kohe, kui süsteemi oli võimalik kasutama hakata. Protsessist võtame kaasa teadmise, et juhul, kui peame arenduse enneaegselt lõppkasutajatele avama, on mõistlik esitleda uut teenust beetaversioonina, mille valmistooteks arendamisse soovime kaasata lõppkasutajaid. Praegu saame kasutajate tagasiside põhjal tõdeda, et teenus on stabiilne ja hõlpsasti kättesaadav. Soovitusindeks oli 2023. a alguses peale teenuse avamist 20% piirimail, aasta lõpuks oli number tänu pidevale koostööle kasutajatega tõusnud 53%-ni.

Nutirakenduste tellimine ja koostöö arendajaga oli RaRa-le esmakordne kogemus. Arenduse üheks peamiseks eesmärgiks oli pakkuda kasutajatele raamatute internetiühendusega (*offline*) lugemise ja kuulamise võimalust. E-väljaannete laenutusteenuse arendaja oli OÜ Net Group.

Teenus kogus esimese aastaga 20 079 kasutajat ja tehti 107 611 laenutust. Teenusega on liitunud 44 raamatukogu ja laenutamiseks on võimalik valida 1 997 000 teose hulgest. Teenusega liitus ka kaks kõrgkooliraamatukogu, kes soovivad edaspidi MIRKO keskkonna kaudu pakkuda e-väljaandeid oma õppuritele ja õppejõududele. Aasta jooksul hangiti 3682 e-raamatut, 356 audioraamatut ja 11 ajakirja, kokku osteti teenusesse 170 810 kasutuskorda. Vabakasutusena pakuti lisaks juurdepääsu 367 nimetusele. Teenus on pidevas arengus. 2024. a lisandub pimedate raamatukogu veebiraamatukogu oma ainesega ja nende kasutajad, kasutusmugavust parandatakse peale MIRKO kasutuskeskkonna kasutajakogemuse (UX) ja kasutajaliidese (UI) disaini ning digitaalarhiivi DIGAR liitumisega.

MÕÕDIK	2022	2023
--------	------	------

Üle-eestiline laenutus (MIRKO)	904	2 357
E-väljaannete laenutus (MIRKO)	-	105 254
Liitunud raamatukogud	31	44

MIRKO teenus esitati Riigi Tugiteenuste Keskuse korraldatud eurotoetuste abil rahastatud projektide konkursile „Südamega tehtud eurotegu“, kus see osutus kultuurivaldkonnas parimaks.

Pimedate raamatukogu audiofailide kättesaadavaks tegemine laiemale üldsusele

Pimedate raamatukogu liitumine RaRa-ga lõi õigusliku eelduse võimalusele teha pimedate raamatukogu lugejate jaoks loodud helifailid (ca 4000) koostöös kirjastajatega avalikkusele kättesaadavaks. Tegevuse eesmärk on elavdada eesti audioraamatute tootmist. Müügist saadud tulu suunab RaRa tagasi audioraamatute ostmiseks. 2023. a koostati koostöös audioraamatute kirjastajatega teenus- ja ärimudel ning toimusid kooskõlastused Eesti Näitlejate Liiduga. RaRa on audiofailide müügis kirjastustele fonogrammitootja rollis. Teenus avatakse kirjastajatele 2024. a alguses. Koostöö kirjastajatega aitab tulevikus üleriigiliselt vältida dubleerimist audioraamatute tootmises ning suurendab koostööd rahvusraamatukogu ja kirjastuste vahel.

3.2. Raamatukogude statistika

Statistika kogumine kulges plaanipäraselt, andmed esitati Statistikaametile jt koostööpartneritele kokkulepitud tähtjaks. Ressurssi nõudis raamatukogude esitatud aruannete kontrollimine ja raamatukogude nõustamine tagasilükatud aruannete parandamisel. Statistika kogumise praegune keskkond RSTAT on vananenud, andmete esitamine toimub manuaalselt, muudatusi ei ole seal enam otstarbekas teha. Aasta algul koostati ESFile arendusprojekti rahastamistaotlus. Kuna otsused laekusid alles sügisel, siis muutus projekti ajakava ning aasta jooksul tegeleti peamiselt ärinõuete kaardistamisega. Statistika esitamise ja jälgimise lahenduse uus arendusprojekt viiakse ellu aastatel 2024–2025, rakendus saab valmis 2025. a juulis.

3.3. Andmehaldus

Andmehalduse sisutegevuste eesmärk on standardida ja kontrollida raamatukogu loodavaid ja kogutavaid andmeid, kindlustada nende taas- ja riskasutus ning tagada koosvõime RaRa ja riigi infosüsteemides. Teenuse eesmärkide ja töökava aluseks on RaRa andmestrategia. 2023. a lõpuks oli eesmärk jõuda kuue andmekogu osas küpsustasemeni 3 (kõik teenusega seotud spetsialistid on koolitatud). Seatud eesmärk täideti ainult kolme andmekogu osas, kuna kõik andmekogude haldamisega seotud spetsialistid ei saanud andmehalduse koolitusel osaleda ning uue digitaalarhiivi juurutamine ja andmete migratsioon on pooleli. Otsustati, et vanades DIGARi süsteemides ei ole andmehaldusega seotud arendusi mõistlik teha. 2023. a viidi läbi rakenduse tarkvarade analüüs ja valiti välja RaRa vajadustele vastav lahendus, mille juurutamise tähtaeg on 2024. a esimene pool.

3.4. Digihumanitaaria ja uuenduslikud lahendused andmete kättesaadavaks tegemisel

2023. a alguses avati avalikkusele RaRa digilabor aadressil <https://digilab.rara.ee>. Leht sai uue kujunduse ning värskendati andmeid ja sisu. Andme- ja tekstikaeve on tehtud lihtsamaks ja mugavamaks, koostatud on juhendid ja õppematerjalid. Digihumanitaaria juhtumiuuringute

tutvustamisega populariseeriti RaRa andmeid ja valdkonda laiemalt. 2023. a avaldamistempo oli üks juhtumiuuring 1–2 kuu tagant ja postitused olid seotud erinevate koostööprojektidega.

RaRa andmed on ajakohased ja avaandmetena kättesaadavad. Andmete kirjeldused Eesti avaandmete teabevärvavas on ajakohastatud. Uue veebikeskkonna loomisega saavutati täiesti uus kvaliteet, mis on selgelt orienteeritud kasutajale ja tänu millele tõusis veebikeskkonna kasutus 112% (eesmärk oli 4000 sessiooni). Hüppeline tõus saavutati kahenädalase kampaaniaga Google'is reklaamides.

2023. a oli kavas alustada projekti „KRATT: automaatne kataloogimine ja märksõnastamine“, mille eesmärk on töötada välja masinõppel tuginevad meetodid digitaalsete teavikute kataloogimiseks ja märksõnastamiseks. Arenduse eesmärk on vähendada tööjõukulu ja andmeid rikastada. Töötava lahenduse leidmiseks viidi eelnevalt läbi analüüsiprojektid: raamatute automaatse märksõnastamise KRATT, KRATT „Automaatne artiklite märksõnastamine“ ja „Digitaalsete objektide kirjeldamine tehisintellekti abil“. Projekti tulemusena valmib rakendus, mida saab kasutada digiainese (sh trükieelsed failid, artiklid jne) kirjeldamiseks. Kuna saime ESFi rahastusotsuse kinnituse oktoobris 2023, lükkub kogu projekt 2024/2025. aastasse.

3.5. Raamatukoguvõrgu täiend- ja kutsekoolitus

2023. a toimus 13 koolitust, kus osales 218 raamatukoguhoidjat, s.o 12% kõigist Eesti raamatukoguhoidjatest (2022. a 179, 10% kõigist raamatukoguhoidjatest). Eesmärk oli liikuda koolitustega Põhja-Eestist kaugemale, esmakordselt korraldati RaRa avatud registreerimisega täienduskoolitus Viljandis. Jätkati hariduskeskuse väljasõite, mille peateema oli haridustegevus raamatukogus. RaRa jagas teadmisi ja kogemusi kolleegidele Rapla Keskraamatukogus, viies praktilise näitena läbi RaRa haridusprogramme kohalikes koolides.

MÕÕDIK	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Täienduskoolituste arv	9	16	14	16	13	13
Koolitusel osalenud raamatukoguhoidjate osakaal Eesti raamatukoguhoidjate koguarvust (%)		33	21	20	10	12

Raamatukoguhoidjate kutsekoolitusel lõpetas 2022/2023. a lend. Vastu võeti 21 raamatukoguhoidjat ja kevadel anti välja 24 tunnistust, sh kolmele varasemal kursusel osalejale. Eelmisel aastal kaardistatud kutsekoolituse etapid ja protsessid läbisid põhjaliku analüüsi ning muudatused said õppeprogrammi sisse viidud. 2023/2024. õppeaasta koolitus on tänu sellele kvaliteetsem, mida kinnitab osalejate hinnang: soovitusindeks on 98,2%. Kutsekoolituse heade tulemuste näitena võib välja tuua, et ERÜ 2023. a nooreks raamatukoguhoidjaks valiti meie eelmise aasta kutsekoolituse vilistlane Ambla raamatukogust ja aasta teoks Jõgeva Linnaraamatukogu „Kummikeksu akadeemia“, mis sündis kutsekoolituse õppeprojekti ülesandest.

RaRa korraldas maakonnaraamatukogude direktoritele kogemusreisi Norrasse, kus nädalase programmi jooksul tutvuti sealse raamatukogumaastikuga ning meetoodilisi ülesandeid lahendades saadi uusi teadmisi ja praktilisi kogemusi. Õppereisi tulemusena pidid osalejad lahendama ruumile keskendunud projektiülesande oma raamatukogus, virtuaalsel analüüsil jagas nõuandeid tunnustatud sisearhitekt Maarja Valk-Falk.

4. Raamatukogu kasutamine

RaRa hoonete külastus kasvas aruandeaastal võrreldes 2022. a-ga üle 14%, kokku oli külastusi 69 095 (2022. a 60 475). Rahvusraamatukogu väike maja Narva mnt-l oli avatud 290 päeva ja

keskmiselt oli lugemisala külastusi päevas 150. Solarise keskuse esindus oli avatud ka pühapäeviti (kokku aastas 339 päeva) ja keskmiselt oli külastusi päevas 64. 2023. a oli lugemisalade külastusi keskmiselt 204. Solarise keskuse esinduse külastusi oli 21 850 (2022. a 17 999), mis moodustas 31,6% kõikidest külastustest.

Külastustel ja teenuste kasutamisel on olulisel kohal lihtne ja mugav info leidmine teenuste kohta. 2023. a aprillis avasime uue RaRa veebilehe, mille kasutamine on tunduvalt lihtsam ning raamatukogu laiahaardelised tegevused seeläbi lihtsasti leitavad. Aasta kommunikatsioonieesmärke saab siduda RaRa kajastamisega meediaväljaannetes. Meediamonitooringu teenust pakub RaRa-le Balti Meediamonitooringu Grupp (BMMG) ning aruandeid on tellitud alates 2022. a-st. RaRa kajastuste arv on kahe viimase aasta jooksul kasvanud ca 5% aastas.

4.1. Külastused

Lugemisala külastused 2013–2023

MÕÕDIK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lugemisala	136	144	133	132	135	169	200	132	83	60	69
külastused	076	587	274	080	125	228	483	542	974	475	095

Hea on tõdeda, et viimasel kahel aastal on külastajad raamatukogu ruumi ja teenuseid aktiivselt kasutanud. Kuigi raamatukogu avalik ruum vähenes ligi 20 korda (Tõnismäel oli üle 40 000 m² ja Narva mnt-l on 2000 m²), siis on kasutajanimbrid üle ootuste head.

RaRa Narva mnt hoones on kahel korrusel 70 lugejakohta, mis on pidevalt hõivatud. Vaikse alana on võimalik kasutada õppeklassi 26 kohta; lugejate käsutuses on kuus arvutit, sh kaks autoriseeritud töökohta. 2023. a aprillis valmis autoriseeritud töökohtade arendus, mille eesmärk oli parandada kasutusmugavust, ligipääsetavust ja digitaalarhiivi kättesaadavust. Autoriseeritud töökohta teenustele lisandus veebiarhiiv, millele siiani juurdepääs puudus. Tagatud on juurdepääs vaegnägijatele ning vaegkuuljatele lisandus võimalus silmuskõlari abil kuulata audio- ja videofaile DIGARist või veebiarhiivist. Oluliselt paranes ka otsingu kiirus.

Soovitus- ja rahuloluindeks

Klientide usaldusest ja lojaalsusest ning teeninduse kõrgest kvaliteedist annab tunnistust kõrgena püsiv soovitusindeks 88,35% (2022. a 82,1%), seda vaatamata keskkonna muutumisele ning tõsiasjale, et 90% kogudest on lugejatele suletud.

Soovitus- ja rahuloluindeks 2018–2023

MÕÕDIK	2018	2019	2020	2021	2022	2023
RaRa soovitusindeks (%)	73	87	90	90	82	88,35
RaRa rahuloluindeks (%)	-	-	-	81	75	79,65

Rahuloluindeks väljendab üldist kliendirahulolu, mille kohta küsitakse arvamust pärast teenuse kasutamisel toimunud kliendikontakti; see võimaldab koguda klientide arvamusi ja teha muudatusi, et suurendada nende rahulolu toodete ja teenustega. Võrreldes asendusruumides tegutsemise esimese aastaga on rahuloluindeks tõusnud 79,65%-ni (2022. a 75,15%).

Teeninduskvaliteet

2023. a viidi läbi teeninduskvaliteedi projekt, mille tulemusena uuendati teeninduskoodeksi kokkuleppeid ning keskenduti personaalse ja proaktiivse teenindusmõtteleadi kujundamisele. RaRa teenindustaseme hindamiseks toimus teenindajate personaalne hindamine testostude meetodil, kus lisasime hindamisteemade hulka küsimused aktiivse teeninduse kohta. Seetõttu leidsime üles kitsaskohad; uute teemade lisamine mõjutas ka uuringu tulemust, mis oli madalam

võrreldes 2022. a-ga (2023. a 89,4%, 2022. a 92,2%). Arvestades muutunud keskkonda ja arengutrende, on kavas liikuda edasi proaktiivse teenindushoiaku kujundamisega.

Raamatukoguteenuste kasutajaks registreerumine

Vaatamata Narva mnt maja piiratud võimalustele ja füüsiliste kogude mahu vähenemisele on uute lugejate arv püsinud stabiilsena ning isegi tõusnud 5%: lisandus 5400 uut RaRa teenuste kasutajat (2022. a 5139). 2023. a-ks seatud uute registreerujate arvuline eesmärk 5500 (tulemus 5400) jäi saavutamata, nagu ka veebi vahendusel registreerumise eesmärk 80% (tulemus 75%). Siingi võib põhjuseks olla teavikute kättesaadavuse vähesus.

Veebis registreerus 2023. a 75% uutest kasutajatest (4067), mis on 8% rohkem kui eelneval aastal (3509). Tõusu mõjutas kindlasti ka 2023. a valminud uus juurdepääsulahendus, millele on lisatud kasutajate oodatud Smart-ID tugi. Uue teenusega liidestati e-kataloog ESTER ja RaRa koduleht ning üleriigiline laenutusteenus MIRKO. Süsteemi liidestamine otsinguportaali jt RaRa e-teenustega jätkub järk-järgult 2024. a.

Uued registreeritud kasutajad 2013–2023

MÕÕDIK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Uued registreeritud kasutajad	8784	7585	6353	7433	8065	6732	7431	8830	6545	5139	5400

Registreerunutest olid 68% naised ja 32% mehed, mis on olnud valdav trend ka varasematel aastatel. Registreerunud kasutajad määratlesid põhierialaks juht/spetsialist (14%) või üliõpilane/magistrant (14%). Huvivaldkondadest valiti enim humanitaarteadused (12%) ning teisena sotsiaalteadused (8%). Järeldada võib, et RaRa peamine kasutaja on nii sel kui varasematel aastatel naisterahvas, kes on kõrgharitud spetsialist ning kelle huvi on humanitaarteadused.

Teavikute laenutamine

2023. a toimis laenuteenus edukalt. Raamatute kojulaenus kasvas 22%; laenutusi oli 33 731, mis on 6179 laenutust rohkem kui eelmisel aastal (2022. a 27 552). Kuna 2023. a ei ole rahvusraamatukogus enam hoidlaid, siis võrdluses on välja toodud 2022. a ja varasemate aastate avakogude laenutused. Kojulaenutuse aasta sihttasemeks seatud 31 000 ületati 2731 laenutusega ehk eesmärk täideti 109%.

Raamatingluse näitaja 0,2 on võrreldes 2022. a-ga jäänud samaks. RaRa mõõdab teavikute ringluse näitaja abil kasutajatele kättesaadavate kogude laenutuste mahtu eesmärgiga jälgida, kas piiratud kättesaadavusega kogude laenutamine asendusruumides püsib stabiilne.

Kojulaenutused 2013–2023

MÕÕDIK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kojulaenutuste arv	46 073	44 661	40 384	44 295	46 309	33 701	40 982	49 265	47 339	27 549	33 731

Laenutuste osakaal on jagunenud järgmiselt: 33% humanitaaria ja kunstide raamatukogu, 32% Solarise lugemissaali kogu, 27% sotsiaalia ja parlamendiraamatukogu. Sarnane laenutuste osakaal on püsinud kahel viimasel aastal. Nagu aasta varemgi, moodustas ilukirjandus kõigist laenutustest pea poole (2022. a 44%, 2023. a 45%), laenutuste arvu kasv on toimunud eelkõige teaduskirjanduse osas.

Raamatukappide kasutamine oli endiselt populaarne. Viru ja Ülemiste Keskuse raamatukappide ning Omniva vahendusel laenutati ja tagastati 3994 teost. Kasutajad eelistavad mugavusteenusena tagastamist kappidesse. 2023. a laenutati Viru Keskuse kapist 1162 raamatut (2022. a 1214) ning Ülemiste Keskuse kapist 563 raamatut (2022. a 474). Omniva vahendusel laenutati RaRa-st 255 korda, mis on 35 võrra vähem kui eelmisel aastal (2022. a 290).

Raamatukogudevahelise laenutuse (RVL) teenuse vahendusel telliti 2023. a teistest raamatukogudest 202 teavikut (2022. a 181) ning raamatukogudele saadeti laenutamiseks 117 teavikut (2022. a 73). Võlglastega tegeleti 2023. a vastavalt vajadusele, ettekirjutusi tehti 179. Lugejad maksid välja 61 teavikut ja asendasid 22 teavikut.

4.2. Päringutele vastamine

Raamatukogu üheks põhiteenuseks on kasutajate päringutele vastamine. 2023. a registreeriti 239 mahukat päringut (2022. a 319). Võtmenäitaja peegeldab päringuid, millele vastamiseks kulub infospetsialistil aega rohkem kui pool tundi. Viimase kolme aasta võrdluses on päringute arv pidevalt vähenenud. Ühelt poolt võivad põhjuseks olla RaRa piiratud kogud, aga teisalt on info erinevates meediumites hõlpsasti leitav ja selle leidmist toetab inimeste digioskuste tõus. RaRa eesmärk on arendada võimalikult lihtsalt ja loogiliselt kasutatavaid teenuseid ja jätkata iseteenindusliku raamatukogu kujundamist eesmärgiga vähendada otsekontaktide arvu teenindusprotsessis.

Päringud 2018–2023

MÕÕDIK	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Päringute arv	430	363	414	394	319	239

Veebivestlused 2018–2023

MÕÕDIK	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Veebivestluste arv	750	1271	2566	2262	1301	1025

2021. a liitus RaRa Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi juhitud projektiga Bürokratt. Tehisintellekti tehnoloogial baseeruv Bürokratt pakub tulevikus nii riigi kui ka erasektori digiteenuseid isikliku virtuaalse assistendi abil, võimaldab kokku hoida töötajate aega ning parandada samas ka raamatukoguteenuse toimimist. 2023. a lõpus liidestati teenus RaRa eestikeelse kodulehega, 2024. a on kavas liidestada MIRKO platvorm ning DIGARi uus kasutajakeskkond.

4.3. RaRa digiteenused – otsinguportaal ja DIGAR

RaRa otsinguportaal võimaldab ligipääsu võrkeelsetele teadusandmebaasidele. Portaalis oli 2023. a juurdepääs 521 (2022. a 420) võrkeelsele andmekogule, sh RaRa hangitud 33 (2022. a 32) teadusandmebaasile. Kokku on portaalis leitavad 684 418 (2022. a 445 381) võrkeelset e-raamatut ja 140 458 (2022. a 130 766) e-ajakirja. Portaali kaudu on kõikidel Eesti isikukoodi omanikel võimalik kasutada teadusandmebaase ka väljaspool raamatukogu hoonet.

2023. a parandati soovitusindeksi küsitlusega kogutud kasutajate ettepanekute alusel otsinguportaaali kasutusmugavust. Keskkond kujundati täistekst-digimaterjalide leidmise keskkonnaks ja avalehel toodi välja võrkeelsete andmebaaside otsesed.

Portaali kasutati aruandeaastal 44 843 korda (2022. a 61 457 korda). Kasutuse 27%-line langus on tõenäoliselt seotud RaRa uue kodulehega, kus kasutajad ei pruugi teenust üldisest otsinguaknast üles leida. Väheseks jäi ka avaliku reklaami osakaal ning portaali kasutuse suurendamiseks ei piisanud selle tutvustamisest ainult haridustegevuste kaudu. Samas näeme, et portaali peamine eesmärk teha teadusinfo lihtsalt ja mugavalt kättesaadavaks täideti. RaRa hangitud teadusandmebaase (33) kasutati aruandeaastal otsinguportaaali vahendusel 284 201 korda (2022. a 240 123 korda). Andmebaaside suuremale kasutusele aitas kaasa ka infospetsialistide koolitamine, portaali kõrval tutvustati ka andmebaaside sisu ja võimalusi.

Digitaalarhiivi DIGAR, DIGARi Eesti artiklite portaali ja veebiarhiivi kasutus

Digitaalarhiivi DIGAR külastati 2023. a 1 936 144 korda (sh DIGAR 478 175 korda, DIGARi Eesti artiklid 1 457 969 korda). Võrreldes 2022. a-ga kasvas kasutus 4% (2022. a 1 864 511). Kasutusstatistika kogumisel rakendati alates 1. oktoobrist 2023 GA4 lahendust (varem Google Analytics) ning üleminekuperioodil võis osa kasutussessioone jääda mõõtmata. Samuti loetakse uues lahenduses ainult küpsistega nõustunud kasutuskordi. 2023. a keskenduti uuele digitaalarhiivile ülemineku projektile, mis sisaldas andmete migratsiooni, testimist ja metaandmete ühtlustamist. Käivitus ka uue DIGARi kasutuskeskkonna projekt, mille esimene etapp (kasutajauuringud, prototüüp) oli väga edukas ning hoolimata tihedast ajagraafikust lõpetati tähtjaks. Uue kasutusliidese juurutusprojekt lõpeb 2024. a ning kasutusliides saab nähtavaks 2025. a alguses. Projekti tulemusena on kõik DIGARi keskkonnad kasutajatele kättesaadavad ühes lahenduses. Veebiarhiivi kasutusliides on vananenud ja enamik sisust on kättesaadav vaid autoriseeritud töökohal. Veebiarhiivi kasutati 2023. a 3482 korda (2022. a 4641).

Otsinguportaali, teadusandmebaaside ja digitaalarhiivi DIGAR kasutus 2018–2023

MÕÕDIK	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Otsinguportaali, litsentsiandmebaaside, DIGARi ja DEA kasutus	1 883 623	2 299 181	2 808 452	2 499 799	2 166 091	2 265 188
Otsinguportaali kasutamine	103 462	78 077	80 987	86 363	61 457	44 843
Litsentsiandmebaaside kasutamine	87 987	117 664	169 692	152 345	240 123	284 201
DIGARi kasutamine	365 942	434 069	566 279	596 494	530 363	478 175
DIGARi Eesti artiklite kasutamine	1 326 232	1 669 371	1 991 494	1 664 597	1 334 148	1 457 969

5. Kogud ja säilitamine

RaRa kogudega seotud tegevustes keskenduti kogude kujundamise arengukava eesmärkide täitmisele. Jätkati kogude kujundamist vastavalt rahvusraamatukogu ülesannetele eesti kultuuripärandi koguja ja säilitajana, sotsiaalia ja parlamendiraamatukogu kasutajate vajadustele vastava väljaannete kogu täiendamist ning andmebaaside hankimist.

RaRa kogude suurus 2013–2023

MÕÕDIK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Füüsilised kogud	3 417 458	3 419 273	3 389 471	3 381 072	3 370 285	3 383 363	3 234 366	3 230 589	3 269 807	3 281 591	3 848 395
E-kogud	158 319	164 775	179 975	380 445	426 519	460 287	603 775	664 666	718 760	875 860	1 179 773

5.1. Kogude komplekteerimine

Komplekteerimise eesmärk on teavikute hankimine kogudesse vastavalt klientide vajadustele ja raamatukogu profiilile. 2023. a keskenduti lisaks tavapärastele tegevustele e-laenuskeskkonda MIRKO väljaannete hankimise töövoogu kujundamisele, samuti hoone rekonstrueerimise aega plaanitud annetuste ja kogude läbitöötamisele.

Aastaga võeti arvele 144 771 ehk varasematest aastatest oluliselt rohkem teavikuid (2022. a 11 516, 2021. a 36 077). Kasvu põhjustas RaRa-ga liitunud Hoiuraamatukogu ja Pimedate Raamatukogu kogude lisandumine ning arvelevõetud Eesti teavikute hulk (2023. a 20 608, 2022. a 8064, 2021. a 20 179).

Jätkati humanitaarraamatukogu ning sotsiaalia ja parlamendiraamatukogu kasutajate vajadustele vastavate väljaannete ja litsentsiandmebaaside hankimist. Jätkuvalt langes andmebaaside kasutuskorra keskmine hind (2023. a 2,73; 2022. a 4,0; 2021. a 4,7 eurot), suurima panuse andis

võõrkeelse perioodika andmebaasi PressReader suur kasutus. Ühe kasutuskorra hinna langus kinnitas, et komplekteerime kasutajaile vajalikke andmebaase ning teeme seda kulutõhusalt.

Oluliselt kasvas viimasel kahel aastal hangitud välisraamatute kasutatavus (2023. a 102,1%; 2022. a 78,2%; 2021. a 87,6%). Indikaator näitab, kui paljusid hangitud raamatutest kasutajad viimasel kahel aastal on laenutanud. Veidi kasvas ka komplekteerimiseelarve osakaal RaRa eelarves: 2023. a 5%, 2022. a 4,4%, 2021. a 5%. Väga edukaks saab pidada välisraamatute komplekteerimist, kuna uute raamatute kasutatavuse näitaja sihttase (80%) ületati oluliselt. See näitab, et hangime lugejatele vajalikke väljaandeid ning pakume kasutajaile sobivaid viise nende laenutamiseks.

E-väljaannete komplekteerimisel MIRKO platvormile juhitud e-laenutuse nõukoja suunistest; väljaannete hankimisel arvestati kasutajate soovidega, väljaannete kasutuskordade arvuga ning jälgiti, et erinevad sisuvaldkonnad oleks kaetud (ilukirjandus, teatmekirjandus, tarbekirjandus, õppe- ja teaduskirjandus). Audioraamatute väga suure populaarsuse ning kõrgema hinna tõttu kulus neile eelarvest 74% ja e-raamatutele 26%. Audioraamatu keskmiseks litsentsihinnaks kujunes 39 eurot ja e-raamatul 14 eurot.

Kogudesse hangitud kõige unikaalsem rahvustrükis oli 1814. a Tallinnas ilmunud lasteraamat „Piddage meles Jesust Kristust...“, mille restaureerimist kajastas ajaleht Postimees. Väärt täiendust said kogud ka Rahvusarhiivi annetusest ja Raamatupalati pisi-trükiste kogu läbitöötamisest, mis toimus kavakohaselt.

5.2. Teenused kirjastajatele: säilituseksemplaride keskus ja standardnumbrite loovutamine

Säilituseksemplaride keskuse eesmärk on parendada koostööd kirjastajate ja säilituseksemplare saavate raamatukogudega ning tagada teavikute kiire loovutamine kirjastajate poolt, teenuse töö sujus tõrgeteta. Kokku koostati kolm ettekirjutust, mille tulemus oli positiivne ehk nõutud failid loovutati. Novembris tuli kokku säilituseksemplari nõukoda, kus arutati ka ettepanekuid säilituseksemplari seaduse muutmiseks, anti ülevaateid pisi-trükiste töövoost ja mängudest säilituseksemplarina teiste riikide kogemuste põhjal. Mängudeteemaline arutelu jätkub 2024. a.

2023. a eesmärk oli saavutada trükifailide hankimise osakaaluks 100% võrreldes füüsilisel kandjal hangitud teavikutega. Tulemus oli 148%, kasvades aastases võrdluses 45%. Raamatute trükifailide hankimise protsent oli 161, selle muudavad kõrgeks välismaistes portaalides müüdavad AI abil tehtud nõudetrüki-raamatute failid, mille trükiseid ei hangita (seda sarnaselt 2021. a-le).

Kuna Kirjastajaportaali tarkvaralahendus on sisuliselt pärandvara, siis alustati uue lahenduse loomist: vastavalt planeeritud ajakavale viidi läbi hankeprotsess ja arendustegevus algas aasta lõpus. Hanke võitjaks osutus OÜ Merada ning arendus valmib 2024. a lõpus.

Standardnumbreid väljastati 2023. a 12 593 (2022. a 11 737). Enim mõjutas Kirjastajaportaalist väljastatud numbrite arvu suurenemist ISBNi numbrite kasv, mille põhjustas kahe kirjastuse edastatud üle 800 taotluse rohkem kui 2022. a.

	2021	2022	2023
Standardnumbreid KOKKU	9810	11 737	12 593
Kirjastajaportaali kaudu	5676	5470	5902
Käsitsi digikoopiatele	4134	6267	7051

5.3. Kataloogimine ja rahvusbibliograafia

Teavikute kataloogimine ja rahvusbibliograafia koostamine jätkus katkestusteta. Kokku kataloogiti 2023. a 10 654 väljaannet.

	2020	2021	2022	2023
Kataloogitud teavikuid KOKKU	32 323	14 025	9252	10 654
Rahvusteavik (trükis)	7392	7420	7400	8829
Rahvusteavik (e-raamat)	1818	2096	1773	3013

Rahvusteavikutest on raamatute kataloogimisel varasemate aastatega võrreldes suurenenud trükifailide ja nõudetrükkide alusel kataloogitud väljaannete (2023. a 430) ning e-raamatute osakaal (2023. a 3013). Seoses MIRKO platvormi avamisega lisandus audioraamatute kataloogimine (2023. a 294).

RaRa haldab koostöös ELNETi raamatukogudega märksõnade normandmestikku „Eesti märksõnastik“ (EMS). Seoses teema- ja vormimärksõnade ühise identifikaatori kasutuselevõtmisega dubleeriti kõik vormimärksõnad ka teemamärksõnadeks. Seetõttu lisandus EMSi varasemate aastatega võrreldes rohkem uusi märksõnu. 2023. a lisandus EMSi 1095 uut märksõna (2022. a 340, 2021. a 370).

Jätkus uue kataloogimisstandardi RDA juurutamine ja raamatukoguvõrgu koolitamine. Uus standard on tulevikku suunatud rahvusvaheline andmeelementide pakett teavikute kirjeldusandmete koostamiseks, mis loob eelduse kujundada kasutajakeskseid, automatiseeritud töövoogudele ja lingitud andmetele tuginevaid teenuseid. RaRa ettevalmistatud nootide, muusikaliste auviste, muusikateoste eelispalkirjade, videosalvestiste, mittemuusikaliste helisalvestiste ja lõimväljaannete uued juhendid kinnitati ELNETi kataloogimise töörühmas. Toimusid muusikateoste kataloogimise ja RDA kataloogimispõhimõtete koolitused (erialaraamatukogude teabepäeval) ning märksõnastamise veebiseminar raamatukoguvõrgule.

5.4. Digitaalarhiiv DIGAR ja veebiarhiiv

Digitaalse kultuuripärandi pikaajalise säilitamise tagamiseks jätkus uue arhiivitarkvara juurutusprojekt, keskenduti andmete migratsioonile ja toimus materjali üldine korrastamine. Teenuse säilitustegevuste mõõdikuid on võimalik hinnata alates 2026. a algusest, sest migratsiooni käigus selekteeritakse materjali tehnilised vead, mis on säilitamiseks vajalik eeltegevus. Migratsioon kestab 2024. a lõpuni. 2023. a. seisuga oli digitaalarhiivi maht kokku 1024 TB (2022. a. 750 TB), sisaldades arhiivitarkvara, säilituskeskkondi, töötlushinda ja kasutajakeskkondi. 2024. a lõpuks on eeldatav mahu kasv 1566 TB, kuid suur osa mahust on dubleeritud, sest oleme just üle läinud uuele digiarhiivisüsteemile Rosetta ja vanade süsteemide andmed ei ole kustutatud. Seega on eeldatavalt 2025. a maht 1325 TB, sest dubleeritud andmed on kustutatud ning vana arhiivi tarkvarad ja pinnad on suletud.

Veebiarhiivi aasta fookus oli eelkõige arhiveerimise töövoogude juurutamisel, seetõttu vähenes märgatavalt veebiarhiivi sisutegevuste maht ning tegemata jäi iga-aastane kogu Eesti veebi arhiveerimine (u 75 000 saiti). Eelkõige oli vähenemine seotud sellega, et kogu meeskond oli hõivatud uue arhiivitarkvara (Rosetta) projektiga ja seni ainult veebiarhiiviga tegelenud spetsialistid olid suures mahus kaasatud arendusprojekti eesmärkide täitmisesse.

Eesti trükipärandi massdigiteerimise projektis toimus 16. novembril 2023 paikvaatlus, mille käigus hindas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium projekti tulemeid. RaRa roll projektis oli kogu ainese arhiveerimine digitaalarhiivis DIGAR. Projekt loeti õnnestunuks ja paikvaatlus lõppes edukalt. Praegu jätkab TLÜAR varem üle antud perioodika parandustellimuste esitamist, sest tellimustes oli palju segmenteerimisvigu. Monograafiaprojekt on lõpusirgel, ootame viimaste aktide laekumist. Vigade parandamiseks on aega kuni kaks aastat pärast projekti lõppu.

Novembris toimus koostöös Kultuuriministeeriumi ja Rahvusarhiiviga säilitusseminar „Sahvrist serverisse: digitaalne kultuuripärand tehismintellekti ajastul“. Seminari eesmärk on valdkondliku võrgustiku töö edendamine ja aktuaalsete teemade analüüs.

Pikaajalise säilitamise võrgustiku spetsialistidele korraldati koostöös Rahvusarhiiviga novembris juba seitsmendat korda digiarhiivinduse seminar, kus keskenduti eelkõige teadmiste jagamisele, keerukatele projektidele ning aktuaalsete probleemide lahendamisele.

5.5. Digiteerimine

2023. a eesmärk oli suurendada digitaalselt kättesaadavate kogude hulka ehk aastateks 2022–2025 koostatud reprodutseerimiskava täitmisel digiteerida üks miljon lehekülge. 2023. a tulemus oli 1 209 794 lk.

Kokku täideti 416 (2022. a 396) koopiatellimust, kasutajatele tehti 24 663 lk (2022. a 69 601 lk) digikoopiaid. DIGARist edastati 687 (2022. a 451) juba varem arhiveeritud faili. Suurimateks tellijateks olid Tilde, Norra-Eesti Ühing, TLÜ Haapsalu kolledž ja kirjastused (Eesti Raamat, Hea Lugu, Kultuurileht). EOD-tellimusi oli 47 (2022. a 50), piiratud juurdepääsu tõttu sai neist täita vaid 13 mahuga 1746 lk (2022. a 20 – 3 068 lk). Valguskoopiaid telliti kokku 3286 lehte (2022. a 8782 lehte).

Säilitamise eesmärgil planeeriti digiteerida 50 000 lk teavikuid, aga digiteeriti 73 197 lk, millega ületati sihttase 46%. Peamise ainese moodustasid endisesse Raamatupalati pisitrükiste kogusse kuulunud müürilehed, diplomid ja tuhmuvate tekstidega trükised (rotaatorpaljundused) ning konserveeritud trükised, väikeses mahus ka haruldased raamatud ja järelkomplekteeritud plakatid. Reprodutseerimiskava täitmise eesmärkidest oli suuremahulisemaks tööks Raamatupalatist liigsetena kustutatud raamatute digiteerimine, kokku 609 452 lk. Digiteeriti üleminekuaja ajalehti: Postimees 1991–2006 (27 068 lk) ja Äripäev 1989–2008 (27 975 lk). Oluline oli kollektsiooni „Eesti eksliibrised“ digiteerimine/arhiveerimine (DIGARis 10 230 eks). Lisaks digiteeriti 587 nimetust raamatu/periodika säilituseksemplari ja 198 plakati säilituseksemplari ning 5540 RaRa fotot. Uue töövoona jätkus pisitrükiste digiteerimine: 2042 nimetust (69 111 lk) säilituseksemplari ja 29 093 nimetust (14 723 lk) Raamatupalati pisitrükiseid.

2023. a alustasime digiteerimise töövoogu ümberkujundamist eesmärgiga kogu digiaines tulevikus segmenteerituna kättesaadavaks teha. Lisaks jooksvale perioodikale alustasime pisitrükiste töötlemist. Segmenteeritud materjalist on võimalik eraldada tekste, artikleid, pilte jt sisuobjekte. Andmeteadlastele, keeletehnoloogidele, tudengitele jt avanevad täiendavad võimalused trükiste sisu analüüsimiseks ning tervikuna muudame kultuuripärandi kasutajatele kättesaadavamaks ja mitmekesisistame digiainese kasutusvaldkondi.

5.6. Autoriõiguste tuvastamine, kogude kättesaadavuse suurendamine

Autoriõigusega kaitstud teoste kättesaadavaks tegemist jätkati autoriõiguse seadusest tulenevalt hoolika otsingu alusel. Teoste vabakasutuse valimi aluseks koostati autoriõiguse tähtaegu arvestav valem, mida igal aastal muutes saab taaskasutada. Kokku avati 725 autoriõigusega kaitstud teost, mida oli 225 teost enam kui planeeritud. Vabakasutuses teoste arv kasvas märgatavalt (2021. a 52 000, 2022. a 832, 2023. a 184 000). Päringute sisu analüüs näitas, et järjest enam tuntakse huvi Eesti autoriõiguse regulatsioonide, eriti kultuuripärandiasutustele rakenduvate erandite kohta. Pimedate raamatukogule koostati õigus- ja mõjuanalüüs, mis on aluseks teoste kättesaadavaks tegemisel soodustatud isikutele ja lubade omajate loal kõigile lugejatele.

5.7. Füüsiliste kogude säilitamine

Füüsiliste kogude pikaajalise säilitamisega seotud eesmärgid lähtusid asendusruumide võimalustest. Peamine oli tagada arhiiv- ja harulduste kogusse lisanduva materjali optimaalne hoiustamine Narva mnt hoidlaruumis ning korrastamiseks kaasa võetud teavikute säilitustegevuste jätkamine. Isikuarhiivide ja tagatiskoopiate kogu pikaajalise säilitamise protsessid on peatatud kuni Tõnismäe hoonesse tagasikolimiseni.

Teavikute konserveerimise aastasihid olid võrreldes eelmise aastaga (15 000 lehte ja 350 köidet) mõnevõrra väiksemad, kuna 2023. a vähenes tööjõu ressurss 0,5 FTEd. Samas jõuti lähedale rekonstrueerimiselsetele tulemustele (2023. a sihttase 12 000 lehte ületati 22% võrra – 14 720 lehte), köiteid konserveeriti 429, eesmärk oli 200. Tulemustest lähtuvalt tõsteti 2024. a mahu eesmärke 13 000 leheni ja 300 köitele.

2023. a lõpuks oli arhiivkogus arvel 740 227 eksemplari (2022 – 731 331) ja haruldaste raamatute kogus 37 314 eksemplari (2022 – 36 939). Sarnaselt 2022. a-ga oli tagatiskoopiate kogus 5812 eksemplari teavikuid ning isikuarhiivide kogus 38 arhiivi, neist korrastatud 23, kus oli arvel 8648 säilikut ja 410 eset.

6. Humanitaarraamatukogu

Aruandeaastal kasvasid humanitaarsaali laenutused võrreldes remondieelse ajaga (2019) 13%. Uue väliskirjanduse hankimisel moodustasid ekspertide soovitusel 49% tellitust (2022. a 42%, 2021. a 44%). 2023. a avakogusse laekunud väliskirjandusest laenutati enim keskkonnahumanitaaria- ja kartograafiakirjandust, vastavalt 47% ja 86%. Kui kõikidest humanitaarsaali avakogu teavikutest laenutati aasta jooksul välja 13%, siis viimase kahe aasta jooksul ilmunud kirjandusest 37%. Laenutuste edetabelit juhib nii eesti- kui võõrkeelse kirjanduse osas 2022. a Nobeli kirjandusauhinna pälvinud Annie Ernaux.

Välkraamatukogudega osaleti kaheksal eriilmelisel üritusel (2022. a 8, 2021. a 3, 2021. a 3): traditsiooniks kujunenud Tallinna ja Hiiumaa kirjandusfestivalidel, GIS-päeval ja Disainiööl. Uutena lisandusid DJ kultuuri- ja linnaruumifestival.

Toimusid ja jätkusid mitmed kultuuriüritused: sari „Räägime raamatutest“, 50. sünnipäeva tähistavate kirjanike vestlussari, põnevikusõpru ühendav kirjandusklubi, Valter Ojakääru bibliograafia esitlus koos kontserdiga, traditsiooniks kujunenud emakeelepäeva konverents „Tunnete keel ja tehnoloogia“ ning oskuskeelepäev „Tõhus erialakeel raamatukogus“. Tänu koostööle Saksamaa Liitvabariigi suursaatkonna ja Prima Vista festivaliga pakkusime eesti lugejale võimalust kohtuda rahvusvaheliselt tuntud kirjanikuga, korraldades saksa kirjaniku Jenny Erpenbecki autoriõhtu. Kultuuriürituste sarjad ja toimumise rütm on kujunenud viimase kahe aasta jooksul asendusruumides tegutsedes, samal ajal Tõnismäele tagasi kolimist silme ees hoides.

Koostöö partneritega toimus nii Eestis kui välismaal. Panustasime Eesti muusikaauhindade ja Kultuurkapitali kirjandusauhindade määramisse ning aasta filmiajakirjaniku valimisse. Koostati ülevaated Eesti Teatri Agentuurile ja Eesti Jazziliidule, Kultuurkapitali auhindade žüriile ja ajakirja Looming aastaülevaadete kirjutajatele (Eesti romaan, lühiproosa, tõlgitud mõttekirjandus, esseistika, luule).

Koostöös Eesti suursaatkonnaga Haagis loodi Amsterdami linnaraamatukogus Eestit tutvustav kollektsioon, mille kevadel pidulikult avas Vabariigi President. ERASMUS+ õpirände projekt andis neljateistkümnele RaRa töötajale võimaluse tutvuda Põhjamaade ja Hollandi raamatukogudega. Rahvusvahelisse RILMi andmebaasi lisati 110 eesti muusikaraamatu ja -artikli kirjet. Kevadel sisestati rahvusraamatukogu kaheksa inkunaablit suurimasse rahvusvahelisse inkunaablite andmebaasi MEL. Koostöös Eesti Raamatukoguhoidjate Ühinguga (ERÜ) korraldati terminoloogiatoimkonna tööd. Ajakirjas Raamatukogu algatati regulaarne rubriik uute terminite tutvustamiseks.

Rändinstallatsioon „Looduse nõud ja jõud. Inimene ja loodus Eesti algupärasest kooliõpikus“ liikus poolteist aastat mööda Eestimaad ning jõudis üheksasse raamatukokku. Toimusid kohtumised huvilistega ning koolitused raamatukoguhoidjatele. Näitus propageeris loodushoidu, jätkusuutlikkust ja rohelist mõtteviisi ning ühtlasi näitas raamatukogusid keskkonnateadliku mõtteviisi edendajatena. Projekt leidis äramärkimist IFLA Green Library auhinna raames ning toodi esile maailma kaheksa õnnestunuima projekti seas. Ühtlasi on projekt esitatud ERÜ teadusraamatukogu aasta teo auhinnale. Aasta jooksul ilmus viis artiklit, sh Ingerimaa rahvusküsimusest, varauusaegsetest eestikeelsetest kirikulauludest ning lasteraamatukogudest esimese Eesti Vabariigi ajal.

Humanitaarraamatukogu arvudes	Muutus 2022/2023 (%)	Tulemus 2023	Tulemus 2022
Kogude uurimine: artiklid	67	5	3
Kogude uurimine: ettekanded	33	8	6
Sotsiaalmeediapostituste arv	65	84	51
Ajakirjas Raamatukogu ilmunud artiklid uutest terminitest	-	6	-
Välkraamatukogude arv	0	8	8
Narva mnt II korruse avakogu laenutuste arv	18	10 954	9 285
Pöördumiste arv II korruse lugemissaalis	-10	7 299	8 115
Kogude uurimine: lugemissaali väljapanekud	17	14	12
Ürituste arv, sh kultuuriüritused ja muud programmid, HKRK	0	27	27
Koostööpartnerite arv	3	82	80
Aasta jooksul tutvustatud raamatute arv	14	121	106
Avakogu teavikute arv, HKRK	4	58 689	56 608
Uute teavikute arv lugemissaalis, HKRK	49	2 736	1 831

7. Parlamendiraamatukogu

2023. a keskenduti parlamendi lugemissaali nähtavuse suurendamisele, sotsiaalteaduste valdkonna spetsialistide toetamisele ning meediapädevuse valdkonna arendamisele. 2023. a sihiks oli suurendada parlamendi lugemissaali tuntust kasutajate seas, jätkata vastavalt ajakavale parlamendiväljaannete koostamist ja kirjastamist ning uuele Riigikogu koosseisule ja ametnikele raamatukoguteenuste tutvustamist; 37% kasvas Riigikogu liikmete artiklite ja intervjuude monitoorimise maht. Riigikogu liikmetele ja kantselei ametnikele korraldati viis teenuste tutvustamise üritust.

Riigikogu koosseisu vahetumisega mitmekordistus parlamendiväljaannete koostamise maht, mis oli 2149 lk (2022. a 380 lk). Laenutuste maht jäi alla varasemate aastate tasemele. Tulemust mõjutab kindlasti asjaolu, et rahvusraamatukogu teavikud ei ole praegu nii kättesaadavad kui varem.

Parlamenditeenindus	2021	2022	2023
Kogu suurus	7543	9200	9505
Laenutused	655	594	562
Riigikogu veebilehele lisatud kirjed	1352	1498	2060

Pöördumised	507	523	557
Parlamendiväljaannete maht (lk)	686	380	2149

Üks eesmärke oli jätkuvalt toetada spetsialiste sotsiaalteaduste valdkonna infoga. Kasvas uuringute andmebaaside Ühiskonnauuringud ja Summaria Iuridica kasutamine (2023. a 17 149, 2022. a 9545 kasutust), seda tänu süsteemsetele teavitustele ja info lihtsale kättesaadavusele RaRa veebilehel. Suurt huvi äratasid selle aasta fookusteemad, nt obstruktsioon parlamenditöös ja automaks. Hüppeliselt kasvas uuringute veebilehe kasutus (2023. a 20 023, 2022. a 1636). Ka Ühiskonnauuringute infokiri sai 2023. a juurde hulga tellijaid. Uuringute monitoorimine erinevatelt veebilehtedelt ja ühte keskkonda koondamine võimaldab huvilisel leida teadus- ja andmepõhist infot.

2023. a langes 42% Eesti õigusbibliograafia (BIE) andmebaasi kasutus (2023. a kasutus 4726, 2022. a 8075). Hoolimata laiahaardelisest ja põhjalikust tööst Eestit puudutavate õiguslaste kirjutiste koondamisel oleme samal ajal konkureerimas digiteeritud, sh ka täistekstinfoga veebis ning eeldatavalt ei vasta artiklite andmebaasi ISE keskkond kasutajate kaasaegsetele ootustele. Stabiilsel kasutustasemel püsib Vabariigi Presidendi bibliograafia andmebaas (VPB). Kasutust leidis ka Parlafoni blogi, vaatamata sellele, et 2023. a viisime sisu ja postitusi üle RaRa blogisse. Suhteliselt kõrge püsib veebinäituse „Meie parlament ja aeg“ külastuste arv.

Andmebaaside kasutus	2021	2022	2023
BIE	7782	8075	4726
VPB	1360	1290	1263
Summaria Iuridica	19 967	9545	17 149
Ühiskonnauuringud	1529	1636	20 023
Meie parlament ja aeg	13 411	9392	8841
Parlafon	4810	4552	3802

Sotsiaalteaduste valdkonna päringutele vastamine on üldiselt olnud langustrendis, moodustades siiski 47% kogu RaRa päringutest. 17% on langenud riigiasutustelt saabunud küsimuste hulk (2022. a 64, 2023. a 53). 15% kasvas Narva mnt hoone sotsiaalteaduste lugemissaali laenutuste arv (2022. a 7262, 2023. a 8388).

Edukas oli meediapädevuse valdkonna arendamine ja koostöösuhte loomine. Kasvas valdkonna uudiskirja tellijate arv (lisandus 163), toimusid „Infomüra“ arutelud, salvestati temaatilisi taskuhäälinguid ning Saksamaa Liitvabariigi saatkonna rahastamisel valmis viis noortele suunatud videot. 2023. a toimus koostöös partneritega kaks suuremat üritust: tehisintellekti teemaline seminar ja meediapädevuse õpetamisele keskenduv konverents meediapädevuse nädala raames. Meediapädevuse valdkonnas on Eestis hästi toimiv võrgustik, kus RaRa-l on kandev roll. Ürituste osas keskendusime eelkõige spetsiifilise sisuga, spetsialistidele suunatud ürituste korraldamisele, seetõttu on vähenenud ka osalejate arv (2023. a 2045, 2022. a 6644).

Tegevus	2021	2022	2023
Riigiraamatukogu päringud	75	64	53
Laenutused - 1. korrus	5919	7262	8388
Pöördumised - 1. korrus	-	12 430	12 194
Litsentsiandmebaaside keskmine kasutus kuus	5320	4731	6526
Päringud (sotsiaalteadused)	159	140	113
Üritustel osalejate arv	3816	6644	2045

8. Pimedate raamatukogu

Pimedate raamatukogu lugejate arv on viimase viie aasta jooksul pidevalt kasvanud. 2023. a lisandus 104 inimest, lugejaid oli kokku 1106 (2019. a 902). Samas on laenutuste üldarv viie aasta jooksul igal aastal vähenenud, seda just mittetagastatavate heliraamatute laenutuste osas (2019. a 15 983, neist mittetagastatavad heliraamatud 15 592, 2023. a 11 688 ja 11 230). Laenutuste arv raamatukogus kohapeal on aastate lõikes olnud suhteliselt püsiv ehk umbes 400 (2019. a 391, 2023. a 458).

Uued lugejad, eriti noored, kasutavad veebiraamatukogu ning CD-l raamatuid posti teel koju ei telli, samas on kasvanud veebiraamatukogu kasutajate arv (2019. a 458, 2023. a 734). Märgata on düsleksiaga laste ja noorte lisandumist. Samas näeme, et allalaadimiste arv veebiraamatukogus on viimastel aastatel vähenenud (2021. a 20 771, 2022. a 19 680, 2023. a 19 382). Ilmselt eelistavad kasutajad järjest enam voogedastuse võimalust, kuid selle kohta statistilisi andmeid ei ole. Pimedate raamatukogu 2023. a toodetud raamatute arv on aastate lõikes jäänud samaks: eestikeelseid heliraamatuid aastas 141–183 nimetust. Nõudlus punktkirjas raamatute järele on vähenenud, eestikeelseid antakse aastas välja 7–15 nimetust, venekeelseid 1–3.

2023. aastat saab nimetada teenuse analüüsi ja arenduste kavandamise aastaks. 2023. a toimus veebilehe arendus ja ettevalmistused pimedate raamatukogu heliraamatute müügiks kirjastustele, mis saab teoks 2024. a. 2023. a oli kavas pimedate raamatukogu ühendamine e-väljaannete laenutusteenusega, MIRKOga liitumine saab teoks 2024. a lõpuks. Raamatukogu uue nime teemal toimus ideekorje, avalikustamine otsustati ajastada uue veebilehe avamisega 2024. a.

9. Hoiuraamatukogu

Hoiuraamatukogu liitmine RaRa struktuuri elavdas ja mitmekesisistas hoiuteenuse kasutust. Aasta tõi kaasa muudatusi kõigis protsessides, oli palju õppimist ja uute oskuste omandamist. Koostöös teadusraamatukogudega töötati välja pikaajalise säilitamise põhimõtted ning teadus- ja erialaraamatukogudele koostati juhend trükiste suunamiseks RaRa hoiukogusse. Komplekteerimise, trükiste arvele võtmise ja kataloogimise tööloigud anti juunis üle kogude arenduse osakonnale.

Aruandeaastal kasvas nii külastuste, päringute kui ka koopiategimuste arv. Paljudustööde mahu järkjärguline suurenemine (2023. a 3987 lk, 2022. a 3294 lk, 2021. a 644 lk) oli osaliselt seotud RaRa peamaja sulgemise ja vanemate võõrkeelsete ajalehtede (sh venekeelsed) piiratud kättesaadavusega teistes raamatukogudes. Prognoositud laenutuste arv jäi saavutamata, kuigi aasta jooksul tehti ettevalmistusi, et anda lugejatele võimalus hoiukogu teavikute kojulaenutamiseks sarnaselt RaRa teiste harukogudega. Uuenduste rakendamine lükkus tehnilistel põhjustel 2024. aastasse, seega moodustasid ka aruandeaastal laenutuste arvu vaid kohalkasutused (256 laenutust).

2023. a laienes raamatute taaskasutuse propageerimine, kasvas raamatinglus ja reisiraamatukogude arv ning kahanes jäätmekäitlusesse saadetavate teavikute hulk. 2023. a võeti vahetuskogusse vastu 376 271 eksemplari teavikuid (2022. a 426 345, 2021. a 337 745). Jätkuvalt kasvas eraisikute annetuste osakaal, moodustades 2023. a 65% (246 020 eksemplari) annetustest (2022. a 61%, 2020. a 51%). Samas on järk-järgult vähenenud raamatukogudelt saabunud üleliigsete trükiste hulk: 2021. a 33%, 2022. a 22% ja 2023. a vaid 17% vastuvõetud teavikutest. Sarnaselt eelmise aastaga moodustasid kirjastuste jäägid 9% annetustest (2023. a 34 773 eksemplari, 2022. a 40 361, 2021. a 23 733). Peaaegu sama palju (32 319 eksemplari) võttis hoiuraamatukogu teavikuid vastu ka muudelt asutustelt (2022. a 34 510 eksemplari, 2021. a 29 685).

VASTUVÕETUD TEAVIKUD	2021	2022	2023
Eestikeelsed raamatud	223 114	348 099	295 140
Võõrkeelsed raamatud	75 541	71 273	61 421

Raamatud kokku	298 655	419 372	356 561
Eestikeelne perioodika	26 179	2 669	3 577
Võõrkeelne perioodika	7 822	637	573
Perioodika kokku	34 001	3 306	4 150
Muud laadid	5 089	3 667	15 560
Kokku	337 745	426 345	376 271

Vastuvõetud teavikute koguarvu vähenemise põhjuseks on hoiuraamatukogu viimaste aastate aktiivne taaskasutuse ja raamatingluse propageerimine, sh raamatukogudes korraldatud raamatute teabepäevad, mis võimaldavad üleliigseks muutunud trükistele anda uue elu juba kogukonna sees. Kirjastuste lattu jäänud teavikute kogused vähenesid tänu trükiste ületootmise vähenemisele. Raamatute kõige aktiivsemateks annetajateks olid eraisikud, kelle teadlikkus hoiuraamatukogu rollist raamatingluses kasvas aruandeaastal veelgi.

ÜLEANTUD TEAVIKUD	2021	2022	2023
Eestikeelsed raamatud	66 265	97 554	129 743
Võõrkeelsed raamatud	16 885	15 983	19 308
Raamatud kokku	83 150	113 537	149 051
Eestikeelne perioodika	7 018	2 396	1 495
Võõrkeelne perioodika	968	994	115
Perioodika kokku	7 986	3 390	1 610
Muud laadid	4 217	7 138	12 502
KOKKU	95 353	124 065	163 163

2023. a anti taaskasutuseks sihtrühmadele üle 163 163 teavikut, s.o 39 098 eksemplari rohkem kui eelneval aastal: raamatukogudele 75 066 teavikut (46% üleantud teavikutest), mis on 4% rohkem kui aastal 2022. Trükistest 42% läks seltside, ühiskondlike organisatsioonide ning reisi- ja suveraamatukogude varustamiseks, sh 29 894 teavikut reisiraamatukogudele (Hiiumaa praamid Leiger ja Tiiu, Tallinna, Tartu, Rakvere, Jõhvi ja Haapsalu bussijaamad ning A-Terminal). 10% üleantud teavikutest läks filmistuudiotele, teatritele ja muuseumitele. 1000 eksemplari või vähem viisid vahetuskogust kaasa haiglad, vanglad ja ministeeriumid. Taaskasutusse antud teavikute arvu kasvu soodustas ka vahetuskogu hoidlate suurem korrastatus ja trükiste parem leitavus.

10. Hariduskeskus

2023. a keskenduti koostöö laiendamisele haridusasutustega ja alustati koostöömudeli väljatöötamist riigigümnaasiumidega. **Uurimistööd toetavate haridusprogrammide läbiviimisega jätkati Tabasalu ja Paide Riigigümnaasiumis, mitmekülgsemat koostööd alustati Tallinna Tõnismäe Riigigümnaasiumiga (TORG).** Õpetajate infopädevuse suurendamiseks korraldati mitu üritust: Tallinna Tõnismäe Riigigümnaasiumis toimus õpetajate koostööpäev, kus sai osaleda infopädevust arendavate tundide õpiampsudes; **Eesti Teadusagentuuri korraldatud infopäeval põhikooli loovtöö ja gümnaasiumi uurimistöö juhendajatele tutvustati hariduskeskuse programme ja nõustamisteenust, RaRa digilabori tööriistu ning viidi läbi programm „Kiirtee usaldusväärse uurimistööni“.**

Aruandeaastal viidi läbi 473 haridustegevust (2022. a 338) eesmärgiga arendada õpilaste infopädevust ja kriitilise mõtlemise oskust, suunata kasutama ja usaldama teaduspõhist kirjandust ja RaRa rikkalikke kogusid. Erinevates haridusprogrammides, sh „RaRa ratastel“ pakettides, veebitundides ja Narva mnt majas toimuvates programmides oli kokku 10 385 osalejat, mis kasvas võrreldes 2022. a (7786 osalejat) 33%. Tudengitele viidi läbi 13 erialateabe (veebi)koolitust õigusinfo, majandusinfo ja kunstinfo allikate teemal, neis osales 175 tudengit. Haridusprogrammide kõige aktiivsemad osalejad on alg- ja põhikoolide õpilased. Õpetajad on väga tänulikud „RaRa ratastel“ pakettide eest, mis pakuvad neile uusi võimalusi elavdada koolipäevi põnevate raamatukogutundidega, hoiavad kokku klassiga koolist välja mineku aega ning Tallinnast kaugemalasuvate koolide puhul ka raha.

Haridustegevused, osalejad ja e-programmide kasutus 2018–2023

MÕÕDIK	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Haridustegevuste arv	170	398	182	174	338	473
Haridusprogrammides osalejate arv	3 226	7 737	3 145	3 772	7 786	10 385
E-programmide kasutuste arv			17 324	24 166	195 685	186 442

Koostöös Apollo raamatupoega korraldati Solarise keskuses eelkooliealistele kümme perehommikut, osalejaid oli kokku 697 (2022. a 586).

Hariduskeskuse veebipesa viidi üle RaRa uude välisveebi ning täiendati RaRa kogudel põhinevate, õppekavaga haakuvate e-õppematerjalidega. Olemasolevaid mängu ajakohastati: veebimängud on uuel lehel kategoriseeritud, struktureeritud ja märksõnastatud. Aruandeaastal loodi 19 uut veebimaterjali. E-materjale kasutas 186 442 külastajat (2022. a 195 685). Koostöös Vabaduse Kooli õpetajatega töötati välja eesti keele A1-taseme haridusprogramm ukrainakeelsele elanikkonnale, A1-keeletaseme mängus osales 100 õpilast.

Hariduskeskus täitis oma eesmärgi pakkuda eri sihtrühmadele kõrge kvaliteediga haridusprogramme ning harivaid tegevusi, seda väljendavad soovitusindeksi ja rahuloluindeksi tulemused (vastavalt 93,46% ja 83,18%). Tagasiside on positiivne kõikide programmide lõikes, ollakse rahul nii RaRa programmide mitmekesise valiku, sisu, ülesehituse kui ka läbiviimisega.

11. Digipööre, RaRa arendusportfelli ülevaade

2023. a IT-tegevuste peamine eesmärk oli digipöördeks vajalike strateegiliste tegevuste kinnistamine: IT-organisatsiooni arendamine ja teenuste haldusmudelite väljatöötamine, teenuste ümbertöstmise pilvelahendustesse ja pärandvara likvideerimise jätkamine. Täna on kõikide RaRa halduses olevate rakenduste ja võrguseadmete administreerimine partnerite toel jätkusuutlikult tagatud. Teenuste ja arendustegevuste juhtimiseks on loodud Atlassiani platvormil toimiv uus keskne lahendus, mida kasutatakse laiemalt terves organisatsioonis nii strateegiliste kui ka operatiivtasandi tegevuste eesmärgistamiseks ja analüüsimiseks.

2023. a lõppes edukalt 11 projekti:

- viis suurprojekti (juurdepääsulahendus teenustele I etapp, e-väljaannete laenutuse rakendamine, RaRa kodulehe arendus, riigiteenuse Bürokratt kasutuselevõtt, uus raamatukogusüsteem: detailanalüüs);
- neli väikeprojekti (MIRKO veeb, Open Digital Libraries for Creative Users (ODL), autoriseeritud töökohtade teenuse kaasajastamine, URRAMi liidestamine iseteenindusautomaatidega);

- kaks infraprojekti (monitooringulahenduse juurutamine, URRAMi rakenduse väljakolimine RaRa infrast).

Projektide keskmine esialgse ja tegeliku tähtaja vaheline erinevus on neli kuud. Projektide keskmine kestus (ettevalmistus ja elluviimine) on 14,5 kuud. Projektide ettevalmistava etapi keskmine kestus oli viis kuud.

2024. a jätkuvad ja algavad järgmised IT-arendusprojektid: digitaalarhiivi juurutamine, pimedate raamatukogu uus veeb, andmehalduse tarkvara rakendamine, pimedate raamatukogu veebiraamatukogu üleviimine MIRKO e-väljaannete laenutusteenusesse, digitaalarhiivi kasutajakeskkond, kirjastajaportaali arendused, rekonstrueerimisega seotud IT-lahenduste loomine, failide massloovutuse lahendus, CRM-lahenduse kasutuselevõtt kliendiandmebaasina, raamatukogude juhtimistöölauad, automaatse kataloogimise ja märksõnastamise KRATT ning uus raamatukogusüsteem.

12. Organisatsioon ja personal

Rahvusraamatukogu nõukogu valis oma 31. juuli 2023. a istungil rahvusraamatukogu uueks peadirektoriks Martin Ööveli, kes alustas tööd 17. septembril 2023.

Seisuga 31. detsember 2023 oli meie töötajate keskmine arv 201,5 ning töötajate arv 200. Pärast kuue aasta pikkust vähenemist on need arvud võrreldes 2022. a 31. detsembri seisuga veidi suurenenud, selle põhjuseks on Hoiuraamatukogu ja Pimedate Raamatukogu liitumine meiega.

2023. a asus rahvusraamatukogus tööle 31 ja lahkus töölt 18 töötajat. Värbamiskonkurssidel osales keskmiselt 25 kandidaati, minimaalse kandidaatide arvuga konkursil 8 ja maksimaalse kandidaatide arvuga konkursil 71 inimest.

2023. a oli töötajate koguvoolavus 8,9% ning vabatahtlik personalivoolavus 2%, need arvud on võrreldes eelmise kahe aastaga languses. Rahvusraamatukogu töötajate keskmine vanus oli 50,25 ja keskmine staaž 15,5 aastat.

Rahvusraamatukogu töötajatest 83% on kõrgharidusega, sh teise taseme kõrgharidusega (magistri- ja doktorikraad) 76%. Töötajate koolitus ja arendamine on meie eesmärkide saavutamises väga olulise tähtsusega, 2023. a oli keskmine koolituspäevade arv töötaja kohta 5,4.

Rahvusraamatukogu töötajate keskmine palk 2023. a oli 1904 ja mediaanpalk 1750 eurot.

Töötajate rahulolu-uuringus osalemise protsent oli 72, rahulolu organisatsiooni ja juhtimise erinevate valdkondadega 86%.

2023. a esimesel poolel viisime läbi CAF-mudelil põhineva organisatsiooni enesehindamise, millega (ja tänu 36 kolleegi osalemisele) saime väga hea sisehinnangu organisatsiooni, selle põhimõtete ja protsesside toimimisele ning hulgaliselt sisukaid ettepanekuid parenduseks.

2023. a toimusid hoiuraamatukogu ja pimedate raamatukogu teenuste analüüsid, mille eesmärk oli siduda protsessid RaRa teenustega ja koostada uute teenuste haldamiseks vajalikud alusmaterjalid vastavalt RaRa-s kokku lepitud teenuste portfelli juhtimise põhimõtetele. Teenuspõhise organisatsiooni toimimise põhimõtete alusel koostati teenusejuhtidele juhendmaterjal „Teenusejuhi käsiraamat“. Teenuste efektiivsuse ja hinnastamise eesmärgil jätkati asutuseülese ajakaardistusega, kogutud andmeid kasutatakse 2024. a toimivas kõikide teenuste analüüsis.

13. Rahvusvaheline koostöö

- Rahvusraamatukogude Direktorite Konverents (Conference of Directors of National Libraries, CDNL);
- Euroopa Rahvusraamatukogude Direktorite Konverents (Conference of European National Librarians, CENL);
- IFLA rahvusraamatukogude sektsioon (National Libraries Section) ja statistika sektsioon (Statistics and Evaluation Section);
- EURIG (European RDA Interest Group);
- VIAF Council;

- NAPLE e-raamatu tööühm;
- Saksa, Austria ja Šveitsi saatkonnad – kogude komplekteerimine ja kultuurivahetus;
- standardnumbrite rahvusvahelised keskused (ISBN, ISSN, ISMN);
- Euroopa Parlamentide Uurimis- ja Dokumentatsioonikeskus (European Centre for Parliamentary Research and Documentation, ECPRD);
- rahvusvaheline andmekogu RILM – muusikakirjanduse annoteeritud andmebaas;
- Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioon (WIPO) – kogude komplekteerimine ja pimedate raamatukogus toodetud venekeelsete heliraamatute kättesaadavaks tegemine;
- CENLi juurde loodud tehisintellekti arendamise töögrupp CENL AI in Libraries Working Group;
- LIBERi autoriõiguse töögrupp LIBER Copyright & Legal Matters Working Group;
- Rahvusvaheline Veebiarhiveerimise Konsortsium (International Internet Preservation Consortium, IIPC);
- IIF Konsortsium;
- Ex Librise toodete kasutajate koostöövõrgustik (International Group of Ex Libris Users, IGeLU);
- koostöövõrgustik Europeana Copyright Community.

FINANTSNÄITAJAD (tuhandetes eurodes)	2023	2022
Bilansimaht	61 554	33 216
Käibevara	8 126	4 455
Põhivara	53 428	28 762
Lühiajalised kohustised	6 003	2 715
Netovara	55 552	30 501
Müügitulu	134	104
Eraldised riigieelarvest	10 257	8 066
Muud sihtfinantseeringud	31 194	23 776
Tegevuskulud	16 647	16 024
Tulem	25 051	15 931
SUHTARVUD	2023	2022
Käibevara/lühiajalised kohustised	135%	164%
Põhivara/bilansimaht	87%	87%
Netovara/bilansimaht	90%	92%
Müügitulu/ tegevustoetuste – ja sihtfinantseerimise tulu	0%	0%

2023. aastal töötas Eesti Rahvusraamatukogus keskmiselt 201 töötajat; töölepingu alusel töötavatele isikutele arvestatud töötasude üldsumma oli 4 637 126 eurot. Peadirektori töötasu oli 98 728 eurot.

Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu koosneb seitsmest liikmest. Nõukogu liikmetele maksti tasu 2023. aastal kokku 10 363 eurot.

Raamatupidamise aastaaruanne
Bilanss

(eurodes)

AKTIVA (vara)	lisa	31.12.2023	31.12.2022
Käibevara			
Raha		7 366 696	1 851 147
Nõuded ja ettemaksed	2	756 018	2 599 688
Varud		3 229	3 854
Käibevara kokku		8 125 943	4 454 689
Põhivara			
Materiaalne põhivara	4	52 258 061	27 752 606
Immateriaalne põhivara	5	1 170 050	1 009 105
Põhivara kokku		53 428 111	28 761 711
AKTIVA (vara) KOKKU		61 554 054	33 216 400
PASSIVA (kohustised ja netovara)			
Lühiajalised kohustised			
Võlad ja ettemaksed	6	6 002 534	2 715 438
Lühiajalised kohustised kokku		6 002 534	2 715 438
Kohustised kokku		6 002 534	2 715 438
Netovara		55 551 520	30 500 962
PASSIVA (kohustised ja netovara) KOKKU		61 554 054	33 216 400

Tulemiaruanne

(eurodes)

	lisa	2023	2022
Müügitulu	8	134 309	103 524
Tegevustoetus		10 257 363	8 066 177
Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks	9	29 725 606	21 847 163
Sihtfinantseerimine tegevuskulude katteks	9	1 468 640	1 928 405
sh välisabi		112 578	215 791
Muud tegevustulud		17 760	9 533
Kokku tegevustulud		41 603 678	31 954 802
Kaubad, toore, materjal ja teenused (majandamiskulud)	10	-4 408 073	-3 575 546
Mitmesugused tegevuskulud	11	-5 543 499	-4 055 451
Tööjõukulud	12	-6 291 593	-5 197 887
Põhivara kulum ja väärtuse langus kokku	4,5	-403 606	-3 195 576
Kokku tegevuskulud		-16 646 771	-16 024 460
Tegevustulem		24 956 907	15 930 342
Finantstulud ja –kulud			
Intressitulu		93 561	173
Finantstulud ja –kulud kokku		93 651	173
Aruandeaasta tulem		25 050 558	15 930 515

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	lisa	2023	2022
Rahavood põhitegevusest			
Tegevustulem		24 956 907	15 930 342
Korrigeerimised:			
Põhivara kulum ja väärtuse langus	4,5	403 606	3 195 576
Põhivara soetamiselt käibemaksukulu		4 952 983	3 666 365
Sihtfinantseerimise tulud põhivara soetamiseks	9	-29 725 606	-21 847 163
Kasum/kahjum põhivara müügist		0	-2800
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus		901 501	-1 221 360
Varude muutus		625	10 485
Põhitegevusega seotud võlgade ja ettemaksete muutus		163 435	-54 422
Kokku rahavood põhitegevusest		1 653 451	-322 977
Rahavood investeerimistegevusest			
Materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamisel tasutud		-26 752 767	-20 219 622
müügist laekunud		0	2 800
Laekunud sihtfinantseerimised põhivara soetamiseks		30 521 214	20 968 517
Laekunud intressid ja muu finantstulu		93 651	173
Kokku rahavood investeerimistegevusest		3 862 098	751 868
Rahavood kokku		5 515 549	428 891
Raha ja selle ekvivalendid perioodi algul		1 851 147	1 422 256
Raha ja selle ekvivalentide muutus		5 515 549	428 891
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpul		7 366 696	1 851 147

Netovara muutuste aruanne
(eurodes)

	Akumuleeritud tulem	Netovara kokku
31.12.2021	14 570 447	14 570 447
Aruandeaasta tulem	15 930 515	15 930 515
31.12.2022	30 500 962	30 500 962
Aruandeaasta tulem	25 050 558	25 050 558
31.12.2023	55 551 520	55 551 520

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga. Eesti finantsaruandluse standard tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuspõhimõtetele ning selle põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Eesti Raamatupidamise Toimkonna juhendid.

Lisaks eeltoodule on Eesti Rahvusraamatukogu kui avalik-õigusliku juriidilise isiku raamatupidamise aastaaruande koostamisel arvestatud avaliku sektori finantsarvestuse ja –aruandluse juhendis sätestatud nõuete ja arvestuspõhimõtetega. Juhul, kui Raamatupidamise Toimkonna juhendites esitatud arvestuspõhimõtted erinevad avaliku sektori finantsarvestuse ja –aruandluse juhendis sätestatud arvestuspõhimõtetest, lähtutakse avaliku sektori juhendis sätestatud põhimõtetest.

Vara ja kohustised on bilansis jaotatud lühi- ja pikaajalisteks. Lühiajaliste varadena on näidatud varad, mis eeldatavasti realiseeritakse järgmisel majandusaastal. Lühiajaliste kohustistena on näidatud kohustised, mille maksetähtaeg on 12 kuu jooksul alates bilansipäevast. Ülejäänud varad ja kohustised on näidatud pikaajalistena.

Tulemiaruaruande koostamisel on lähtutud Raamatupidamise seaduse lisas 2 toodud kasumiaruande skeemist nr 1.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes.

Raha ja rahavoogude aruanne

Raha ja raha ekvivalentidena rahavoogude aruandes näidatakse raha kassas ja arvelduskontode jääke. Rahavoogude aruande põhitegevuse koostamisel on kasutatud kaudset meetodit, investeerimis ja finantseerimistegevuse rahavoogudel otsesest meetodit.

Finantsvarad ja -kohustised

Finantsvaraks loetakse raha, nõudeid ostjate vastu ja muid lühi- ja pikaajalisi nõudeid. Finantskohustisteks loetakse tarnijatele tasumata arveid, viitvõlgasid ja muid lühi- ja pikaajalisi kohustisi.

Finantsvarad ja -kohustised võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on antud finantsvara või -kohustise eest makstud või saadud tasu õiglane väärtus. Algne soetusmaksumus sisaldab kõiki finantsvara või -kohustisega otseselt seotud tehingukulutusi. Finantskohustised kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuses.

Finantsvara eemaldatakse bilansist siis, kui Rahvusraamatukogu kaotab õiguse finantsvarast tulenevatele rahavoogudele või ta annab kolmandale osapoolele üle varast tulenevad rahavood

ning enamiku finantsvaraga seotud riskidest ja hüvedest. Finantskohustus eemaldatakse bilansist siis, kui see on rahuldatud, lõpetatud või aegunud.

Nõuded ostjate vastu

Ostjatelt laekumata nõudeid kajastatakse lähtudes tõenäoliselt laekuvatest summadest, hinnates iga arve laekumise tõenäosust võimalusel eraldi. Leppetrahvide arvestus toimub bilansiväliselt.

Varud

Varud võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja soetamisega seotud otsestest kuludest. Varude arvestuses kasutatakse FIFO meetodit. Varud hinnatakse bilansis lähtuvalt sellest, kumb on madam, kas soetusmaksumus või neto realiseerimisväärtus.

Materiaalne põhivara

Materiaalne põhivara on vara, mille kasutusiga on pikem kui üks aasta ja mille maksumus ületab 10 000 eurot. Materiaalne põhivara võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast, mittetagastatavatest maksudest ja muudest otsestest kasutuselevõtmist võimaldavatest väljaminekutest. Vastavalt avaliku sektori finantsarvestuse ja – aruandluse juhendile ei lisata põhivara soetusmaksumusele tagastamisele mittekuuluvat käibemaksu, käibemaks kantakse aruandeperioodi kuludesse. Vara, mille maksumus ei ületa 10 000 eurot, loetakse väheolulise maksumusega varaks ja kantakse soetamisel kuludesse.

Hilisemate parendustega seotud kulutused lisatakse materiaalse põhivara soetusmaksumusele ainult juhul, kui need vastavad materiaalse põhivara mõistele ja vara bilansis kajastamise kriteeriumitele (sh tõenäoline osalemine tulevikus majandusliku kasu tekitamisel). Jooksva hoolduse ja remondiga kaasnevad kulutused kajastatakse perioodikuludes. Juhul kui materiaalse põhivara objektile vahetatakse välja mõni komponent, lisatakse uue komponendi soetusmaksumus objekti soetusmaksumusele juhul, kui see vastab materiaalse põhivara mõistele ja vara bilansis kajastamise kriteeriumitele. Asendatav komponent kantakse bilansist maha isegi juhul, kui see ei olnud eelnevalt eraldi komponendina arvel. Juhul kui asendatava komponendi algne soetusmaksumus (ja sellest tulenevalt tänane bilansiline jääkmaksumus) ei ole teada, siis seda hinnatakse, lähtudes antud komponendi tänasest soetusmaksumusest, arvestades maha hinnangulise kulumi.

Materiaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud kulum. Kulumit arvestatakse lineaarselt lähtudes vara kasulikust tööeast. Põhivaragruppide amortisatsiooninormid on järgmised:

Hooned	2 - 5% aastas
Masinad ja seadmed	10 - 50% aastas
Transpordivahendid	20% aastas
Info- ja kommunikatsioonivahendid	20 - 50% aastas
Muu inventar	10 - 25% aastas

Teavikud ja kunstiväärtused võetakse arvele soetusmaksumuses, nende puhul piirväärtust ei rakendata. Maad, teavikud ja kunstiväärtusi ei amortiseerita. Teavikud ja kunstiväärtused kantakse bilansist maha siis, kui need on kasutamiskõlbmatud või hävinenud.

Rahvusraamatukogu ei tee kaetava väärtuse teste ega kajasta varade väärtuse langust kaetavale väärtusele avaliku teenuse osutamiseks vajalike põhivarade puhul, kui vara väärtus ei ole langenud selle rikkemise või muul põhjusel osaliselt või täielikult kasutusest eemaldamise tõttu. Muudel juhtudel tehakse põhivara väärtuse languse korral kaetava väärtuse test. Juhul, kui põhivara kaetav väärtus (so kõrgem kahest järgnevast näitajast: vara õiglase väärtus (miinus müügikulutused) või vara kasutusväärtus) on väiksem tema bilansilisest jääkmaksumusest, on materiaalsete põhivarade objektid alla hinnatud nende kaetavale väärtusele.

Kui ilmneb, et vara tegelik kasulik tööiga on oluliselt erinev esialgu hinnatust, muudetakse amortisatsiooniperioodi. Olemasolevate varade eluiga vaadatakse üle investeringu- (renoveerimis-) plaanide koostamisel ja parenduste (renoveerimissummade) lisamisel põhivara soetusmaksumusele. Amortisatsiooniperioodi muutuse mõju kajastatakse aruandeperioodis ja järgmistes perioodides, mitte tagasiulatuvalt. Juhul, kui põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena ning määratakse ka vastavalt nende kasulikule elueale eraldi amortisatsioonimäärad. Vara hakatakse amortiseerima alates tema kasutusvalmis saamise hetkest (st alates hetkest, mil ta on kavandatud seisundis ja asukohas) ning seda tehakse kuni amortiseeritava osa täieliku amortiseerumiseni või vara lõpliku eemaldamiseni kasutusest.

Immateriaalne põhivara

Immateriaalne põhivara on füüsilise substantsita vara, mille kasutusiga on pikem, kui üks aasta ja mille maksumus ületab 10 000 eurot. Immateriaalset vara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum. Kulumit arvestatakse lineaarselt lähtudes vara kasulikust tööeest. Tarkvara amortiseeritakse 10 - 25% aastas.

Rendid

Kapitalirendina kajastatakse rendilepinguid, mille puhul kõik olulised vara omandiga seotud riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Kõik ülejäänud rendilepingud on kajastatud kasutusrendina.

Kapitalirendi kohustist vähendatakse põhiosa tagasimaksetega, intressikulu kajastatakse kasumiaruandes finantskuluna. Kasutusrendimaksud kajastatakse kasumiaruandes rentnikuna kuluna ja rendileandjana tuluna lineaarselt rendiperioodi jooksul.

Tulu

Tulu kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglasel väärtusel. Tulu kaupade müügist kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle ostjale ning müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärselt määratav. Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamisel. Intressitulu kajastatakse tekkepõhiselt.

Toetused, sh sihtfinantseerimine tegevuskulude katteks ja põhivara soetuseks

Tegevustoetused, mis antakse saajale lähtudes tema põhikirjalistest ülesannetest ja arengudokumentides määratud eesmärkidest, kajastatakse raha laekumisel tulemiaruanDES tuluna.

Sihtfinantseerimist kajastatakse bilansis esmakordselt raha ülekandmisel või laekumisel või sihtfinantseerimisega seotud nõuete, kohustiste, tulude ja kulude arvele võtmise kuupäeval. Sihtfinantseerimine kajastatakse tuluna tegevuskulude tegemise või põhivara soetamise perioodil, kui sihtfinantseerimise tingimustega ei kaasne sisuline tagasinõude või laekumata jäämise risk.

Sihtfinantseerimine tegevuskulude katteks kajastatakse lähtuvalt tulude-kulude vastavuse printsiibist. Selliseid laekunud sihtfinantseerimise summasid, millele vastavad kulud tekivad järgmisel perioodil, näidatakse bilansi real „Võlad ja ettemaksud“.

Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks kajastatakse tuluna põhivara soetamise perioodil.

Tasuta saadud teenused

Teistelt avaliku sektori üksuselt saadud tasuta teenuseid kajastatakse lähtuvalt avaliku sektori finantsarvestuse ja –aruandluse juhendi § 32 lg 6 tegevuskuluna ja sihtfinantseerimise tuluna.

Välisvaluutas toimuvate tehingute kajastamine

Välisvaluutas toimuvad tehingud kajastatakse tehingu toimumise päeval kehtiva Euroopa Keskpannga valuutakursiga. Välisvaluuta tehingutest saadud kasumid ja kahjumid on kajastatud kasumiaruanDES. Välisvaluutas fikseeritud vara ja kohustised on ümber hinnatud eurodesse bilansipäeva valuutakursside alusel.

Seotud osapoolte tehingud

Rahvusraamatukogus loetakse seotud osapoolteks peadirektor ja töötajad, kellel on õigus sõlmida Rahvusraamatukogu nimel lepinguid ning nõukogu liikmed, nende lähedased pereliikmed (sh elukaaslased ja lapsed) ning kõigi eelpool nimetatud isikute poolt kontrollitavad või nende olulise mõju all olevad ettevõtted.

Raamatupidamise aastaaruandes avalikustatakse tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja olulised soodustused. Muude seotud osapooltega tehtud tehingute osas avalikustatakse raamatupidamise aastaaruandes informatsioon vaid nende tehingute kohta, mis ei vasta õigusaktidele või aruandekohustuslase sisedokumentide üldistele nõuetele või turutingimustele.

Bilansipäevajärgsed sündmused

Raamatupidamise aastaaruanne kajastab olulisi vara ja kohustiste hindamist mõjutavaid asjaolusid, mis ilmnesid bilansipäeva ja aruande koostamispäeva vahemikul ning on seotud aruandeperioodi või eelnevate perioodide tehingutega. Olulisi bilansipäevajärgseid sündmusi, mis ei ole seotud aruandeperioodi või eelnevate perioodide tehingutega, ei kajastata bilansis, nende olemasolul on nende sisu avalikustatud aastaaruande lisades.

Lisa 2 Nõuded ja ettemaksed

	lisa	31.12.2023	31.12.2022
Nõuded ostjate vastu		106 735	92 976
Ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud nõuded		-62	-632
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	3	12 564	10 621
Sihtfinantseerimise nõuded	9	309 855	2 169 648
Saamata seadusandlusest tulenevad toetused		0	84
Muud ettemakstud tulevaste perioodide kulud		326 894	326 848
Muud lühiajalised nõuded		32	143
Kokku		756 018	2 599 688

Muude ettemakstud tulevaste perioodide kuludena on kajastatud järgnevateks perioodideks tellitud perioodika, andmebaaside kasutamise litsentside jms eest tehtud ettemaksed.

Lisa 3 Maksud

		31.12.2023		31.12.2022	
	lisa	ettemaks	võlg	ettemaks	võlg
Ettemaksukonto	2	12 564	0	10 621	0
Käibemaks		0	38 025	0	23 833
Erioodustuste tulumaks		0	2 497	0	3 791
Üksikisiku tulumaks		0	69 731	0	55 342
Sotsiaalmaks		0	130 636	0	112 132
Töötuskindlustusmaks		0	8 536	0	7 120
Kogumispensioni makse		0	5 365	0	4 509
Kokku ettemaksed	2	12 564	0	10 621	0
Kokku võlad	6	0	254 790	0	206 727

Lisa 4 Materiaalne põhivara

	Maa	Ehitised	Masinad ja seadmed	Infotehnoloogia ja muu inventar	Kunsti- väärtused	Teavikud	Ette- maksed ja lõpetamata põhivara	Kokku
Soetusmaksumus 31.12.2022	666 017	9 901 978	306 961	646 240	71 160	5 401 667	18 938 148	35 932 171
Akumuleeritud kulum 31.12.2022	0	-7 427 392	-289 082	-463 091	0	0	0	-8 179 565
Jääkmaksumus 31.12.2022	666 017	2 474 586	17 879	183 149	71 160	5 401 667	18 938 148	27 752 606
Ostud ja parendused	0	0	0	0	0	171 211	24 475 053	24 646 264
Arvestatud kulum	0	-95 400	-9 968	-85 182	0	0	0	-190 550
Mahakandmine	0	0	0	0	0	-6 346	0	-6 346
Ümberklassifitseerimine	0	7 084 907	0	0	0	0	-7 084 907	0
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	0	0	0	0	0	71 923	0	71 923
Muud muutused	0	0	0	-15 836	0	0	0	-15 836
Soetusmaksumus 31.12.2023	666 017	16 986 885	260 244	487 152	71 160	5 638 455	36 328 294	60 438 207
Akumuleeritud kulum 31.12.2023	0	-7 522 792	-252 333	-405 021	0	0	0	-8 180 146
Jääkmaksumus 31.12.2023	666 017	9 464 093	7 911	82 131	71 160	5 638 455	36 328 294	52 258 061

Rahvusraamatukogu hoone renoveerimisprojekti raames tehtud töödest lisandus lõpetamata põhivarasse 2023. aastal 24 475 053 eurot. Rahvusraamatukogu hoone maksumusse kapitaliseeriti 2023 aastal lõpetamata põhivaradest:

- aknad maksumusega 1 685 000 eurot
- katusekatted 2 613 776 eurot
- soojustrassid 25 000 eurot
- vee- ja kanalisatsioonitrassid 334 300 eurot
- välisseinad summas 2 426 831 eurot

Kogumaksumusega 7 084 907 eurot.

Teavikute ostmiseks kulus majandusaastal 171 211 eurot. Rahvusraamatukogule annetati teavikuid aruandeperioodil summas 71 923 eurot (lisa 9).

01.01.2023 jõustus Avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendi muudatus, millega kehtestati materiaalse ja immateriaalse põhivara arvelevõtmise alampiiriks 10 000 eurot. Muudatust rakendati alates 2023.aastast, põhivara soetusmaksumusega alla 10 000 euro kanti Eesti Rahvusraamatukogu bilansist välja varade jääkmaksumuses 31.12.2022 seisuga. Arvestuspõhimõtte muutusest tulenevalt välja kantud varade soetusmaksumus oli 206 451 eurot ja jääkväärtuses 16 260 eurot.

Lisa 5 Immateriaalne põhivara

	Tarkvara	Muu immateriaalne põhivara	Kasutusele võtmata tarkvara	Kokku
Soetusmaksumus 31.12.2022	997 111	0	365 155	1 362 266
Akumuleeritud kulum 31.12.2022	-353 161	0	0	-353 161
Jääkmaksumus 31.12.2022	643 950	0	365 155	1 009 105
Ostud ja parendused	0	20 600	331 218	351 818
Arvestatud kulum 2023	-171 872	-18 576	0	-190 448
Ümberklassifitseerimine	573 252	114 721	-687 973	0
Muud muutused	-424	0	0	-424
Soetusmaksumus 31.12.2023	1 490 931	135 321	8 400	1 634 652
Akumuleeritud kulum 31.12.2023	-446 025	-18 576	0	-464 601
Jääkmaksumus 31.12.2023	1 044 906	116 745	8 400	1 170 051

Lisa 6 Võlad ja ettemaksed

	lisa	31.12.2023	31.12.2022
Võlad tarnijatele		5 662 816	2 319 223
Võlad töövõtjatele		60 032	45 744
Maksuvõlad	3	254 790	206 727
Muud viitvõlad		135	5 658
Muud kohustised		285	1 864
Sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksed	9	24 476	136 222
Kokku		6 002 534	2 715 438

Lisa 7 Kasutusrent

Kasutusrendi tulu aruandeaastal	lisa	2023	2022
Parkla		0	280
Ruumide rent ja majandamine		453	3 985
Kokku	8	453	4 265

Kasutusrendi kulu aruandeaastal	lisa	2023	2022
Asenduspinna rent		1 085 714	1 068 957
Ruumide rent		274 712	0
Sõidukid		2 913	3 155
Kontoritehnika		420	152
Kokku		1 363 759	1 072 264

Järgmiste perioodide kasutusrendi kulu mittekatestatavatest lepingutest	lisa	2023	2022
Ruumide rent, 12 kuu jooksul		1 536 777	1 172 860
Ruumide rent, 1-5 aasta jooksul		2 017 619	1 812 510
Ruumide rent, 6 aastat ja enam		1 328 996	0
Kokku		4 883 392	2 985 370

Renoveerimistöde ajaks on Eesti Rahvusraamatukogu sõlminud lepingud asenduspindade rendiks: Narva mnt 11 - teeninduspind ja kontoriruumid – tulevaste perioodide rent mittekatestatavas osas summas 1 139 tuh eurot; kogude hoidla 713 tuh eurot ning Solarise Keskuses oleva pinna rendi kohustus mittekatestatavas osas 6 tuh eurot.

Lisa 8 Müügitulu

Müügitulu tululiikide lõikes	Lisa	2023		2022	
		summa		summa	
Raamatute laenutusteenus		36 728	27,4%	3 151	3,0%
Kõitmine ja restaureerimine		28 023	21,0%	17 543	16,9%
Kirjastusteenused		25 030	18,6%	16 242	15,7%
Koolitused		21 809	16,2%	17 020	16,4%
Konverentsiteenus		7 977	5,9%	13 735	13,4%
Digiteerimine, skaneerimine		7 373	5,5%	23 182	22,4%
Infoteenused		6 219	4,6%	8 331	8,0%
Muud		697	0,5%	55	0,1%
Üüritulu ja parkimisplatsi rent	7	453	0,3%	4 265	4,1%
Kokku		134 309	100%	103 524	100,0%

Lisa 9 Sihtfinantseerimine

Põhivara soetuseks saadud sihtfinantseerimine	Lisa	2023	2022
Kultuuriministeerium		29 650 869	21 338 568
Annetatud teavikud	4	71 923	37 395
Koninklijke Bibliotheek		8 928	3 960
Rahandusministeerium		0	135 440
Ettevõtluse Arendamise SA, struktuuritoetus 2014-2020		0	76 800
Riigi Infosüsteemide Amet, struktuuritoetus 2014-2020		-6 114	255 000
Põhivara soetuseks saadud sihtfinantseerimine kokku		29 725 606	21 847 163

Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	2023	2022
Kultuuriministeerium	1 353 065	1 520 568
Haridus- ja Noorteamet	45 240	0
Euroopa Komisjon	25 882	23 022
Koninklijke Bibliotheek	24 897	23 776
Saksamaa Liitvabariigi Suursaatkond	12 500	0
Tartu Ülikool	8 980	21 270
Muud	261	400
Rahandusministeerium	0	174 333
Riigi Infosüsteemide Amet, struktuuritoetus 2014-2020	0	130 749
Eesti Kultuurkapital	0	7 829
Riigikantselei	0	7 245
CENL Secretariat	0	4 360
Ettevõtluse Arendamise SA, struktuuritoetus 2014-2020	-2 185	14 853
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks kokku	1 468 640	1 928 405

Saadud rahalisest sihtfinantseerimisest moodustab enamuse Kultuuriministeeriumi toetused.

Kultuuriministeeriumilt saadi 2023. aastal sihtfinantseeringut Rahvusraamatukogu hoone rekonstrueerimiseks summas 31 964 295 eurot, sh 1 767 609 eurot tegevuskuludeks asenduspinnal. E-raamatukogu arendamist toetati 232 000 euroga. Uue raamatukogusüsteemi detailianalüüsi jaoks saadi toetust 147 060 eurot. Digiteerimiskava 2.0 elluviimist toetati 192 712 euroga. Digiarhiivi toetus oli summas 175 000 eurot. URRAMi laenusmasina funktsionaalsuse täiendarenduste teostamise toetus oli 34 680 eurot. Lisaks väiksemad sihtotstarbelised toetused.

Sihtfinantseerimise nõuded	31.12.2023	31.12.2022
Kultuuriministeerium	281 900	1 933 564
Koninklijke Bibliotheek	19 067	0
Haridus- ja Noorteamet	8 888	0
Riigi Infosüsteemide Amet, struktuuritoetus 2014-2020	0	122 311
Ettevõtluse Arendamise SA, struktuuritoetus 2014-2020	0	92 504
Tartu Ülikool	0	21 269
Nõuded sihtfinantseerimise osas kokku	309 855	2 169 648

Sihtfinantseerimise ettemaksud	31.12.2023	31.12.2022
Euroopa Komisjon	19 762	45 644
Eesti Kultuurkapital	4 200	0
Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA	514	664
Kultuuriministeerium	0	74 657
Koninklijke Bibliotheek	0	14 757
Tartu Ülikool	0	500
Kohustused sihtfinantseerimise osas kokku	24 476	136 222

Lisa 10 Majandamiskulud

	2023	2022
Kinnistute ja hoonete majandamiskulud ja remont	-1 856 789	-1 628 053
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	-1 231 269	-864 641
Teavikute ja perioodikaga seotud kulud	-697 214	-550 977
Administreerimiskulud	-152 264	-94 732
Lähetused	-85 596	-47 541
Ürituste ja näituste korraldamise kulud	-82 958	-124 179
Koolitused	-80 091	-52 182
Reklaami ja kommunikatsiooni kulud	-76 758	-53 005
Sõidukite majandamiskulud	-18 254	-12 426
Inventar ja inventari remondikulud	-18 139	-22 043
Muud	-108 741	-125 767
Kokku	-4 408 073	-3 575 546

Lisa 11 Mitmesugused tegevuskulud

	2023	2022
Maksud, lõivud (käibe-, maa-, ettevõtetulumaks jms)	-5 536 843	-4 054 407
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded (sh leppetrahvid)	-3 062	-632
Muud tegevuskulud	-3 594	-412
Kokku	-5 543 499	-4 055 451

Lisa 12 Tööjõukulud

	2023	2022
Töötasud kokku	-4 672 003	-3 848 123
Erisoodustused	-26 563	-31 336
Sotsiaalkindlustusmaksed	-1 593 027	-1 318 428
Kokku	-6 291 593	-5 197 887
Kõrgharidusega kultuuritöötajad	120,94	119,08
Juhid	15,42	14,77
Keskastmetspetsialistid	36,61	29,32
Noorempetsialistid	4	4,35
Tippspetsialistid	23,48	22,83
Töölised	1	2,33
Keskmine töökohtade arv	201,45	192,68

	2023	2022
Peadirektori tasud	98 728	66 300
Nõukogu liikmete tasud	10 363	1 235
Kokku	109 090	67 535

Lisa 13 Seotud osapoolte tehingud

Eesti Rahvusraamatukogu ei ole seotud osapooltega 2023. aastal teinud avalikustamisele kuuluvaid õigusaktidele, aruandekohustuslase sisedokumentide üldistele nõuetele või turutingimustele mittevastavaid tehinguid.

Sõltumatu vandeaudiitori aruanne

Majandusaasta aruande allkirjad

Majandusaasta aruanne koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamise aastaaruandest.

Majandusaasta aruanne on kinnitanud nõukogu poolt .aprillil 2024. aastal.

Peadirektor:

.....
Martin Öövel

Nõukogu esimees:

.....